

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@posta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 18 (2399) Год XLVII

Беласток 5 мая 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Чым для мяне ёсць Радзіма

Не ведаю, але некаторыя можа ўжо задумваліся над гэтым. Можа некаторым здаецца, што беларускасць памірае, што гэта вялікі перажытак. Можа хтосьці сароміца прызнаща да беларускасці праз тое, які вобраз прыносяць сродкі масавай інфармацыі. Несумненна, што сярод беларускай меншасці ёсць і такія, які ўсім сэрцам кахаюць свой народ, культуру, Край. Але гэтыя слова я хачу накіраваць перад усім да тых, які маюць сумненні.

Нядайна я вярнуўся з Мінска, майго роднага горада і пасля побыту там у мяне засталіся непаўторныя ўражанні. Можа гэтыя слова занадта гучныя, але сапрауды вартага адведаць гэты горад, які для мяне — адзін з прыгажэйших. Асабліва ўвечары, калі ўключаеца падсвятленне будынкаў на двух галоўных праспектах (і не толькі). Здаецца, што ўсе яны збудаваны з лёду. Уражвае таксама колькасць шпацыруючых. Тлумы, хіба большыя чымсьці ўдзень. Часта можна ўбачыць моладзь з гітарамі. Памятаю як у адным з бульвараў групка маладых спявала „Тры чарапахі” НРМа.

А як шмат усяго будзеца! Дарогі, жылыя дамы і г.д. У май раёне раскапалі хіба некалькі гектараў. Хачу гэтым сказаць толькі, што і Беларусь развіваеца, канешне цяжкасці таксама сустракаюцца, але не ёсць так дрэнна. Хтосьці мог бы тут сказаць, што ацэньваю толькі па сталіцы. Добра, але звярніце ўвагу на Гродна, яно таксама на вачах прыгажэ. Колькі адresteўрыравана, колькі рэстаўруеца.

Яшчэ хochaца звярнуць увагу на найбольш цяжкую проблему, менавіта мову. Беларусам Беласточчыны цяжка зразумець тое, што беларусы ў Беларусі (як гэта цікава гучыць!) у пераважнай колькасці не размаўляюць на сваёй роднай мове. Мне здаецца, што найбольш вінаваты не яны, але тыя, якія калісці давялі да такой сітуацыі. Сёння няма чаму здзіўляцца, што ўсёды гучыць руская мова, людзі прости прызываюціся да яе. А ці ўсе польскія беларусы размаўляюць паміж сабой па-беларуску?

Мне таксама здаецца, што кожны народ, які апынуўся у такай гістарычнай сітуацыі як беларусы, таксама часткова страціў бы сваю мову. Вінаватая тут гісторыя, не народ. Хоць з другога боку добра было б, каб родная мова больш „рэкламавалася”, каб увайшла ў моду, закаранілася. Вартага дадаць і тое, што калі хтосьці размаўляе па-расейску не сведчыць аб tym, што не ведае сваю мову, ці не кахае Радзіму.

Ёсць яшчэ штосьці таксама дарагое як мова, гэта — душа. Яна ёсць ува ўсім народзе і яе можна сапрауды пачуць!

Аляксей Дзядак

Дырэктар Кальман Мішэй (стайць) станоўча паставіўся да прапановы распрацоўкі комплекснага рапарта аб пушчы.

Патрэбны рапарт аб пушчы

Кальман Мішэй, дырэктар рэгіянальнага бюро Програмы развіцця ААН па Еўропе і краінах СНД, якая з'яўляецца самай вялікай агенцтвай Арганізацыі Аб'яднаных Нацый 20 красавіка сустрэўся ў Гайнаўцы з бурмістрамі і войтамі Гайнаўшчыны, чыноўнікамі Падляшскай ваяводской управы, прадстаўнікамі Белавежскага нацыянальнага парку і леснікамі. Тэмай спаткання былі магчымасці дапамогі ў ахове Белавежскай пушчы і вырашэнні грамадскіх проблем, якія турбууюць жыхароў Гайнаўшчыны. ПРААН займаецца шматбаковай дапамогай у карысць ураўнаважанага грамадскага развіцця і аховы асяроддзя, спалучаных з элементамі гаспадарчага росту. У пачатку спаткання прысутны былі падляшскія ваявода Марэй Стшалінскі і яго намеснік Ежы Паўяновіч. Раней госць спаткаўся з прадстаўнікамі польскага ўрада.

Ваявода Марэй Стшалінскі звярнуў увагу на патрэбу аховы Белавежскай пушчы і неабходнасць вырашэння на Гайнаўшчыне грамадскіх проблем. Стараста Уладзімір Пятроўчук выказаўся за падпісанне новага контракта для Белавежскай пушчы, у якім павінны быць акрэслены абавязкі ўрада і мясцовых са-маўрадаў іх правы. Адмоўна ацаніў ранейшы контракт, які быў аднабаковай дамовай і таму не даў чаканых рэзультатаў. Самаўрадам не хапае сродкай для самастойнага вырашэння справы аховы Белавежскай пушчы, ліквідацыі адкідаў і мінімалізацыі забруджвання паветра. Войт Нарваўскай гміны Якуб Садоўскі адзначыў, што агратурызм і турызм без інфраструктурных інвестицый не дадуць дастатковай колькасці месц працы. Пропанаваў шукаць сродкі на пракладку водаправодаў, каналізацыі і дарог.

Дырэктар Кальман Мішэй і выконваючы абавязкі пастаяннага прадстаўніка

ПРААН у Польшчы Павел Гжэсік пайфармавалі пра дзейнасць іх агенды ў Польшчы і краінах былога Савецкага Саюза, якая вядзе актыўную дзейнасць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь і можа дапамагаць рэалізаваць праграмы, якія будуць абымаць аштары Польшчы і Беларусі. Зрабілі яны агаворку, што мясцовыя ўлады не павінны спадзявацца ад іх непасрэднай фінансавай падтрымкі, а толькі дарадчай дапамогі ў апрацоўванні праектаў і шуканні інвестараў. Бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыщук выступаючы як старшыня Саюза гмін Белавежскай пушчы, звярнуўся да гасцей з заклікам дапамагчы ў падрыхтоўцы комплекснага рапарта аб небяспеках для аховы пушчы і напрамках паляпшэння аховы асяроддзя. Указаў ён на патрэбу газіфікацыі пушчанскага рэгіёна, рэалізацыі праграмы ліквідацыі адкідаў і аховы паветра. Бурмістр пропанаваў выка-нацца фінансавыя планы і дапамагчы знайсці спонсараў, патрэбных для рэалізацыі праектаў. Дырэктар Кальман Мішэй і прадстаўнік ПРААН на Польшчу Павел Гжэсік станоўча ацанілі магчымасці рэалізацыі пропаноў бурмістра Гайнаўкі. Присутнія рашыліся на стварэнне рабочай групы з прадстаўнікоў са-маўрадаў Гайнаўшчыны і спецыялістамі з ПРААН для падрабязнага разгляду пропаноў бурмістра. Прадстаўнікі Падляшскай ваяводской управы пропанавалі распрацаўваць праект ачышчэння Семяноўскага вадасховішча і амежавання бесправоў, але іх пропановы будуть разглядацца ў будучыні.

Пасля спаткання ў Гайнаўцы госці падехалі ў Белавежскую пушчу. Пабывалі яны ў Музее Белавежскага нацыянальнага парку і Паказным запаведніку зуброў.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Спакойнага і радаснага
Велікоднага святкавання
ўсім чытачам жадае
рэдакцыя «Нівы»

Закон, перапіс і выбары

Удзельнікі пленума шмат увагі ад-вялі прерапісу насельніцтва, у якім будзе ставіцца пытанне пра нацыянальнасць. Існуюць апасенны, што многія беларусы не скажуць праўды аб сваім нацыянальным паходжанні. Схіліць людзей сказаць праўду аб сваім нацыянальнай прыналежнасці дапамагчы можа Царква. І ў гэтай справе ГП БГКТ звернеца з просьбай да царкоўных улад і святароў.

Якой мы

нацыянальнасці?

Думаю, што большасць людзей у Чыжоўскай гміне будзе прызнавацца да беларускасці. З мовай можа быць падобна. Я, асабіста, скажу, што я — беларус і мова моя беларуская. Проста адчуваю сябе жыхаром Падляшша і беларусам.

Як яднаюца палякі

і украінцы

Найбольш цікавай атрымалася ды-кусіся, падчас якой удзельнікі мелі ад-казаць на пытанне ці Акцыя „Вісла” была справай камуністаў ці палякаў. У выступленнях польскіх гісторыкаў дамінаваў погляд, што Акцыю „Вісла” прыдумалі ў Маскве. Аргументавалася, што Польша ў 1947 г. не была незалежнай краінай і таму сама нічога не магла зрабіць без дазволу Сталіна.

Гэта моя даніна Тамары

11 мая г.г. у Орлі пакажу багатую вы-стайку, — заяўляе Пётр Нестаровіч. — Будзе там паказ слайдай з маёй па-быўкі ў Сірыі і фільмавы фельетон з Японіі. Галоўным пунктам мерапры-емства будзе прэзентацыя фільмавай імпрэсіі на тэму творчасці памерлай два гады назад Тамары Саланевіч.

Трыўожнае шчасце

У 1972-1982 гг. жыхары Гарбароў пакінулі сваю вёску назаду. Вёску залілі вадой, астаўся па ёй толькі помнік на ўзгорку, якінейкі разумны чалавек абрарадзіў жалезнымі плоцікамі і добраўпарадкаваў. Толькі гэты сімвал нагадвае аб tym, што там калісці была вёска, жылі людзі...

Беларусь — беларусы

Магілёўскі журналіст — палітэмігрант

Магілёўскі журналіст Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ папрасіў палітычны прытулак у Рэспубліцы Польшча. Што падштурхнула маладога чалавека зрабіць такі крок? З гэтым і іншымі пытаннямі я звярнуўся да Уладзіміра.

— *Раскажы, калі ласка, што стала прычынай тваіго ад'езду з Беларусі?*

Уладзімір Лапцэвіч: — Прыйчынамі для гэтага сталіся: па-першае, уціск на працы і, па-другое, невыкананне Рэспублікай Беларусь, у прыватнасці, адносна маёй асобы, нормаў міжнароднага заканадаўства.

— *Напэўна будзе не заўшнім нагадаць перадгісторыю парушэння тваіх правоў падчас апазыцыйнай дзейнасці.*

— У сакавіку 1997 года за распаўсюджванне ўлётак я быў затрыманы міліцыянарамі і аштрафаваны — паводле мяне — незаконна. Я прайшоў усе прыступкі беларускага суда і ўзіму праблemu да міжнароднага ўзроўню вырашэння. Урэшце Камітэт па справах чалавека ААН прызнаў рашэнне беларускага суда незаконным і запатрабаваў ад беларускіх улад, у строгай адпаведнасці з міжнародным пактам па грамадзянскіх і палітычных правах, вярнуць мне гроши з улікам інфляцыі, надрукаваць у сродках масавай інфармацыі аспречанне ранейшага судовага рашэння, пра што цягам 90 дзён зрабіць справаздачу перад Камітэтам ААН.

— *Якая была рэакцыя беларускіх улад?*

— Справаздачы, вядома ж, не было. А ў 2001 годзе я сутыкнуўся з новымі непрыемнасцямі. На 1 траўня я выйшаў разам з іншымі магілёўскімі дэмакратамі на мітынг з партыйнымі сцягамі. Гэты факт быў зафіксаваны міліцыянтамі, пра што даведалася і кі-

раўніцтва абласной міліцыі, і мяне пазбавілі не адной прэмii за працу па асвяленні дзейнасці праваахоўных органаў, але і акредытацыі ў абласным праўленні ўнутраных спраў Магілёўскага аблвыканкама.

— *Дзе ты працаўаў і якой палітычнай дзейнасцю займаўся?*

— Я з'яўляюся рэдактарам праграмы Магілёўскага абласнога радыё. Да таго ж, сваю журналісцкую працу я сполучаў з актыўнай палітычнай дзейнасцю і з'яўляюся старшынёй Магілёўскай гарадской арганізацыі БСДП („Народная Грамада“). Акрамя гэтага, вельмі ўскладнілася мая праца на пасадзе рэдактара „Новага радыё «Магілёў»“, кіраўніцтва якога не можа дапусціць і думкі пра дзейнасць у дзяржаўнай ідэалагічнай структуры людзей з палітычнымі поглядамі, адрознімі ад афіцыйных.

— *Хто дапамагаў табе выехаць у Польшчу?*

— Я аформіў на працы адпачынак за свой кошт і разам з жонкай выпраўіўся ў Польшчу. Падтрымку ў ажыццяўленні гэтага ўчынку мне аказалі магілёўскія праваабаронцы — Праваабарончы цэнтр і аддзяленне Беларускага Хельсинскага камітета.

— *Што плануеш рабіць у Польшчы?*

— Я звярнуўся ва ўсе вядомыя праваабарончыя арганізацыі большасці єўрапейскіх краін з просьбай давесці да сваіх урадаў інфармацыю, як Рэспубліка Беларусь не выконвае абавязацельстваў па выкананні міжнароднага заканадаўства. Акрамя гэтага, я хачу працоўжыць сваю журналісцкую працу ў незалежных медыях і працаўаць, каб мы перамаглі.

Пытай Ян Абадоўскі

Узнагарода беларускаму піяністу

У Быдгашчы закончыўся V Міжнародны конкурс маладых піяністаў „Artur Rubinstein in memoriam“. Удзельнічалі ў ім 53 піяністы ва ўзросце да 21 года жыцця з 10 краін. У фінальнай частцы конкурсу выступілі шэсць юных музыкантаў. У фінале конкурсу перамагла 16-гадовая Юліянна Аўдзееўва з Расіі. Другое месца заняў 16-гадовы Рафал Блехач з Польшчи, а трэцяе — 19-гадовы

Цімур Шчэрбакоў з Беларусі. Чарговыя ўзнагароды атрымалі: 4. 21-гадовая Да́ша Мароз з Расіі; 5. 16-гадовы Андрэй Ярашынскі з Украіны; 6. 18-гадовая Агата Лукасевіч з Польшчи.

Госцем гала-канцэрта ў Паморскай філармоніі ў Быдгашчы была дачка патрона мерапрыемства Ева Рубінштайн.

Паводле ПАП

Паслядоўнасці пашырэння Еўрасаюза

Па ініцыятыве Польскай экumenічнай рады ў Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку 22-23 красавіка г.г. адбыўся II Польска-нямецка-беларускі сімпозіум „Пашырэнне ЕС і яго ўплыў на польскую-беларускую прыгранічную тэрыторыю“. Фінансавую падтрымку арганізаторам аказаў Фонд польска-нямецкага супрацоўніцтва. У ходзе сустрэчы прадстаўнікі Цэркви, грамадскіх арганізацый і самаўрадаў аўтамаркоўвалі паслядоўнасці пашырэння Еўрапейскага Саюза на пагранічны.

У першы дзень сімпозіума яго ўдзельнікі многа ўвагі адвелі візаваму рэжыму для ўсходніх суседзяў, які Польшча плануе

ўвесці з 1 ліпеня 2003 года. На думку Збігнева Кружынскага з Міністэрства замежных спраў, уядзенне віз не павінна парушыць ці паслабіць прыгранічных канкатаў. Польскі ўрад рыхтуе шэраг аблігачэнняў пры набыванні віз. Шматкратны і шматгадовыя візы можна будзе атрымаць таксама ў турыстычных бюро, гаспадарчых палатах ці ў вышэйшых навучальных установах. Адна віза каштаваць будзе 5 доллару, а шматкратная — 14 долараў.

Прадстаўнік Еўрапейскай камісіі Дзітэр Біркенмайер адзначыў, што візавая палітыка павінна быць супольнай для ўсіх краін-членоў ЕС, але на практицы аказа-

3 беларускага друку

Пра тое ды сёе

Саюз Беларусі і Расіі

Аднаўленне СССР прэзідэнт Беларусі лічыць „абсалютна немагчымым“. Размова не ідзе аб аднаўленні савецкай сістэмы, а аб аднаўленні ўзаемазвязанай эканомікі, захаванні агульнага рынку. Уядзенне інстытута прэзідэнцкай улады ў рамках Саюза магчыма, але толькі ў вельмі аддаленай перспектыве — „не ў мой і не ў У. Пуціна тэрміны прэзідэнцкага кіравання ў нашых краінах“. Сцвярджэнні ж асобы палітыкаў аб быцці маючых месца прэтэнзіях цяперашняга беларускага прэзідэнта на пасаду кіраўніка саюзнай дзяржавы, паводле Лукашэнкі, „не маюць ніякіх падстав“.

Дэмографія

Сто гадоў назад на Беларусі сярэдняя працягласць жыцця складала 38 гадоў. У 1968-1969 гадах яна падышла да сваёй вышэйшай адзнакі і дасягнула 72,9 года. Але праз 10-15 гадоў зноў пачала змяніцца. У дзясянтыя гады беларусы ў сярэднім жылі 67,9 года. Мужчыны пакідаюць гэты свет на 11 гадоў раней за прадстаўніц прыгожага полу. Каб насельніцтва краіны не змяншалацца, неабходна дасягнуць павелічэння нараджальнасці як мінімум у 2 разы. Большасць маладых сем'яў жадаюць мець толькі адно дзіця, а некаторыя пары лічаць ідзальным бяздзетны шлюб.

Прадвеснікі і падманы

Старэйшае пакаленне пісьменнікаў, лепшыя гады жыцця і творчасці якіх прайшли ў эпоху падцензурнага нагляду, разумелі неабходнасць абанаўлення. Аднак „шасцідзесятнікі“, а ў нейкай меры і „сямідзесятнікі“, не прымалі радыкальнай ломкі і франтальнай перабудовы, якую нярэдка нагадвала элементарную змену знака „+“ на „-“ і наадварот. Добра ўсведамляючы значэнне калектыўнага пачатку ў гісторыі народа і дзяржавы, яны шмат зрабілі для таго, каб сцвердзіць асобасна арыентаваныя агульначалавечыя каштоўнасці, да якіх з такою увагай ставіліся класікі беларус-

скай літаратуры. Па сутнасці яны рыхтавалі глебу для духоўна-культурнага Адраджэння нацыі, былі яго прадвеснікамі, пачынальнікамі і прадракамі, — лічыць Міхась Тычына.

Прыродныя манюкі

Усе мы грешныя. Часцяком кажам няпраўду: з далікатнасці, маладушна, славалюбства... Часам — дзеля карысці. Бывае, жартам, бывае, і са злосці... Падманваючы усе: старыя і малыя, мужчыны і жанчыны. Мы хлусім невылечна хворым — запёніваем, што яны хутка паправяцца. Называеца гэта прыгожа: падман дзеля выратавання... Мы хлусім бацькам, каб не засмучаць іх сваімі праблемамі. Хлусім любімым, каб іх парадаваць. Расказваем небыліцы дзециям, каб заўчастна не адкрываць ім непрыемных сакрэтавы быцця і ўратаваць ад бяды. Бывае такімі чуллівымі і пеканальными ў сваім падмане, што ён часта наў прост замяняе праўду. Становіца прайдай. Як сказаў паэт, падманіце і самі паверыце ў зман.

Знаёмыя

Нечакана скончылася паездка ў госьці для жыхаркі Гродна, якую запрасіў да сябе знаёмы мужчына. Да кватэры кавалера яна не даехала. „Мерседэс“ па дарозе заруліў у лес. Тут кавалер імгненна ператварыўся ў нахабніка. Звязаў жанчыну, адабраў у яе ключы ад кватэры і знік. Пакуль гаспадыня дабралася да горада, знаёмец паспей пабываць у яе кватэры: выкраў адтуль 1 900 долараў ЗША.

Жах

Летасць у выніку пажараў загінулі 1 083 чалавекі. Вялікая частка ахвяр — дзеці, найперш малыя і немаўляты. Пераважная большасць пажараў здараліся ў дамах і кватэрах адзінокіх, бездапаможных людзей і па прычыне п'янства.

Пазіцыя

— Цыган! Якой ты веры?
— Якой ты хочаш?
Вычытаў Рыгор Лясун

Спакойны „Чарнобыльскі шлях“

Да апошняга моманту арганізаторы „Чарнобыльскага шляху“ не ведалі куды весці людзей, якія сабраліся ля Акадэміі навук у Мінску 26 красавіка а гадз. 17.30. Улады прапанавалі ісці на пляц Бангалор. Найбольш радыкальна настроеныя ўдзельнікі (прыкладам, сябры руху „Зубр“) прапанавалі ісці да цэнтра Мінска праз кардоны міліцыі.

Арганізаторы акцыі пайшли на кампроміс. Пад 4 000 ўдзельнікаў „Чарнобыльскага шляху“ спыніліся ля ўніверситета „Рыга“ з запаленымі свечкамі, не даходзячы да пляцu Бангалор. „Зуброўцы“ дэманстрыравалі згарнулі свае сця-

гі і транспаранты. Людзі з запаленымі свечкамі стаялі роўна 16 хвілін — гэтулькі споўніліся з часу чарнобыльскай катастроfy. Хрысціянскія святыя адслужалі малебен у памяць ахвяр чарнобыльскай трагедыі.

„Чарнобыльскі шлях“ быў вельмі рэпрэзентацыйны: над ўдзельнікамі акцыі луналі сцягі БНФ, АГП, сацыял-дэмакратуаў, анархістаў, Беларускага партыі свабоды, а таксама гасцей з Масквы, якія трymалі плакат „Не саюзу з дыктатураю Лукашэнкі!“. Міліцыя не замінала.

Севярын Квяткоўскі
Радыё Рацыя

ваецца, што гэта складанае пытанне. Неабходна ўстанавіць, хто з жыхароў прыгранічных тэрыторый будзе мець магчымасць карыстацца шматкратнымі візамі ў рамках г.зв. малога гранічнага руху. Указаў ён таксама на неабходнасць абмежавання кантрабанды на ўсходнія граніцы, паколькі чаўночны промысел у будучыні не будзе магчымым.

Другі дзень нарадаў закончыўся вывадам, што для прадухілення новай „жалезнай заслоны“ пасля ўваходу Польшчы ў ЕС неабходны лепшыя праца Касцёлаў і грамадскіх арганізацый ды большая ініцыятыўнасць лакальных грамадскасцей.

Старшыня Польскай экumenічнай рады архіепіскап Іерэмія выказаў меркаванне, што для таго, каб Касцёлы заўважылі сваю

адказнасць за Еўропу, яны вымушаны пераадолець цяперашні крызіс паміж Праваслаўнай царквой і заходнімі Касцёламі. Паводле праваслаўнага іерарха, Касцёлы павінны знайсці сваё месца ў новай рэчайсці і вызначыць пункт, у якім яны найбольш патрэбныя. Гэтым пунктам архіепіскап палічыў духовае жыццё єўрапейцаў.

Прадстаўнік МЗС указаў на шэраг польска-беларускіх камісій, якія ў сваёй штодзённай працы набліжаюць абедзве краіны. Нагадаў ён лакальныя ініцыятыўы, напрыклад, план гайнаўскіх і свіслацкіх самаўрадаўцаў па заснаванні Еўрапарэгіёна „Белавежская пушча“, на стварэнне якога знешнепалітычнае ведамства ўжо згадзілася.

Паводле ПАП

Закон, перапіс і выбары

На жаль, бываюць у нас такія пленарныя пасяджэнні, якія распачынаюцца ўшанаваннем памяці памерлага. Так было і на апошнім пленуме ГП БГКТ 14 красавіка г.г. Старшыня ГП Ян Сычэўскі паведаміў аб смерці Алеся Раманюка, таленавітага саліста Дубяжынскага хора, шматгадовага ўдзельніка раённых і цэнтральных конкурсаў „Беларуская песня”. Удзельнікі пленума ўшанавалі памяць аб ім хвілінай цішыні.

У першым пункце пленума разглядалася дзеянасць БГКТ у 2002 годзе ў канцэсце дафінансавання яго Міністэрствам культуры, а ў супраднасці грашыма атрыманымі ад падаткаплацельшчыкаў, у тым ліку і беларусаў. Новы міністр культуры запланаваў сціплы бюджет для нацыянальных меншасцей, які не дае магчымасці працягваць дзеянасць. Таму ўсе нацыянальныя меншасці адным голасам загаварылі аб незразумелых тэндэнцыях міністра і сталі моцна крытыкаўці яго адносіны да нацыянальных меншасцей. Гэта часткова дало вынік. Бюджэт для нацыянальных меншасцей будзе ніжэйшы чым мінулагодні, які таксама дадзёкі быў ад патрэб, але не так ужо безнадзейны. БГКТ праўдападобна атрымае дафінансаванне культурна-асветных мерапрыемстваў на 20 працэнтаў меншае. Старшыня ГП БГКТ з уздачнисцю падкрэсліў дапамогу спонсараў і самаўрадаў, якія дафінансоўвалі многія мерапрыемства і выказаў перакананне, што так будзе і ў гэтым годзе.

Затым сакратар ГП Валянціна Ласкевіч пайнфармавала пра здзейсненую ўжо мерапрыемствы і планы да канца года. Далей яна запрапанавала склад камісіі: культуры, асветы і выдавецкай.

Наступным пунктам парадку дня пленума была інфармацыя старшыні ГП аб проблемах нацыянальных меншасцей у працах цэнтральных улад Польшчы. Урад ужо 12 год працуе над праектам Закона аб нацыянальных меншасцях. Каля ён убачыць свет, вельмі цяжка сказаць. Апошняя дэбата над праектам закона, паводле пасла Яўгена Чыквіна, паказа-

ла, што некаторыя палітыкі лічаць, каб да беларусаў і ўкраінцаў у Польшчы прымяняць прынцып узаемнасці — значыць, іх права паставіць у залежнасць ад адносін улад Беларусі ці Украіны да пражываючых там палякаў.

Пабывука на Беласточчыне заступніка грамадзянскіх правоў Анджэя Цоля, які спаткаўся з прадстаўнікамі нацыянальных меншасцей нічога не дала. Адзінае што кранулася з месяца — гэта адміністраванне забароны былога падляшскага ваяводы пабудовы помніка ў Бельску-Падляшскім замучаным бандай „Бурага”.

Удзельнікі пленума шмат увагі адвали набліжаючамуся ўсеагульнаму перапісу насельніцтва, у якім будзе ставіцца пытанне пра нацыянальнасць. Існуюць апасенныя, што многія беларусы не скажуць праўды аб сваім нацыянальнім паходжанні і будуць падаваць, што яны польскай нацыянальнасці. А гэта таму, што панавала і пануе непрыхильнасць у многіх мясцовасцях і некаторых установах да праваслаўных. Схіліць людзей сказаць праўду аб сваёй нацыянальнай прыналежнасці дапамагчы можа Царква. І ў гэтай справе ГП БГКТ звернецца з просьбай да царкоўных улад і святароў.

Найшырэйшую дыскусію выклікаў 4 пункт парадку дня аб падрыхтоўцы БГКТ да выбараў у самаўправы; а менавіта з кім ісці да выбараў, з якімі партыямі. У гэтай справе былі розныя выказванні.

Пераважала думка, што аддзелы БГКТ павінны паступіць у залежнасці ад мясцовых варункаў, як мага больш увесці кандыдатаў на радных з членамі і сімпатыкаў БГКТ.

Падчас бурлівой дыскусіі Ян Зенок заявіў, што ад імя Праваслаўнага братства будзе ён кандыдаваць у Ваяводскі сеймік. Удзельнікі пленума прынялі пастанову, каб ад імя ГП БГКТ у Ваяводскі сеймік кандыдаваў Ян Сычэўскі.

Пленум адобрыў таксама план дзеянасці БГКТ на 2002 год.

Міхась Хмялеўскі

Сяляне і Еўрасаюз

Вядуцца перамовы ў справе далучэння Польшчы да Еўрасаюза і ўмоў, якія будуць абавязваць нашу краіну. Пацікавіўся я, ці гаспадары беларускіх вёсак хацелі б, каб Польшча ўступіла ў Еўрасаюз і як яны ацэньваюць працягновы ў галіне сельской гаспадаркі.

Марыя Германовіч з Махната, якая з мужам гаспадараць на 30 гектарах зямлі і гаду юць 17 кароў

— У Еўрасаюзе будзе горш. Калі б стварылі нам такія ўмоўы, як членам Еўрасаюза і далі такія самыя даплаты нашым гаспадарам як сваім, то можа і лепш было бы нам гаспадарыць, чым цяпер. Аднак, абяцаюць нам 25% датацый, якія атрымліваюць сяляне краін Еўрасаюза і зраўнанне іх толькі праз 10 гадоў. Няроўная даплата паўплываюць на цану, напрыклад, зборжка. Нашае цяжка будзе прадаць, бо яно будзе даражэйшае. Цяпер усе сродкі працукты і аховы раслін даражэюць, а цэны на сельгаспрадукты не павышаюцца і таму няма сродкаў на дастасоўванне нашых гаспадараў да патрабавання Еўрасаюза. На датацыі з Еўропы не спадзяемся. Можа нейкія добрыя гаспадары і будуць мець карысць, але меншыя гаспадаркі абкруцяцца. У нашай вёсцы выдатная большасць гаспадароў ва ўзросце звыш сарака гадоў, то яны таных крэдытагаў не атрымаюць, каб мадэр-

нізаць свае гаспадаркі. Адзін гаспадар зрабіў план будовы аборы і зараз трэба перарабляць дакументацыю, бо план не адпавядае патрабаванням Еўрасаюза. Пачніць устанаўліваць колькі трэба харчоў і калі нехта больш выпрадукуе, то не будзе мог прадаць.

Уладзімір Нічыпарук з Чыжык, які гаспадарыць на 35 гектарах і гаду юць 14 кароў

— Гаспадары нашы супраць уваходу Польшчы ў Еўрасаюз. Калі ўвойдзем, нічога пэўнага не будзе. Увядуць ліміты малака і калі нехта больш выпрадукуе, то не будуць браць. А малако — галоўная крэйніца прыбытку ў гаспадарцы. Да 2006 года трэба падрыхтаваць адпаведныя месцы да даення кароў. Калі старшыя гаспадары не дастасуюцца да гэтых умоў, не будуць браць у іх малака. Калі не будзе такіх даплат да працукты зборжка, як у Еўрасаюзе, тады яна не будзе рэнтабельнай.

Пётр Галёнка з Дубіч-Асочных

— Многа нам з Еўрасаюза не дадуць, бо мусілі б сабе многа забраць. На вёсках людзі адмоўна ацэньваюць еўрасаюзныя працановы, а хваляць камуну, пры якой найсалодша жыццё было. Купіў я гады трактар і сельгаспрадарчыя машыны, а цяпер на „рострасе” езджу.

Аляксей Мароз

Недаацэненая УП

Выступае Міраслаў Гануш.

Бізнесмена, сацыёлага па прафесіі, беластоцкага раднага, беларуса з каранёў — Міраслава Гануша выбралі новым старшынёй падляшскай Уніі працы.

Блізка 60 дэлегатаў (на каля 160 членоў партыі ў рэгіёне) падзякаўала гэтым самым былому старшыні Пятру Галашэўскуму (настаўніку і дзеячу Саюза польскіх настаўнікаў), які ў сваёй спрэваздачы пахваліўся разбудовай партыйных структур у рэгіёне, у тым ліку ў Гайнаўцы і Бельску-Падляшскім. Дадаў, аднак: „Краёвая ўлады ўспрымаюць нас як арганізацыю найменш шматлюдную”.

Незалежна ад поспехаў на парламенцкіх выбарах, якіх дасягнула УП у краіне (16 дэпутатаў і ўдзел у кіраванні краінай — М. Х.), рэгіянальныя структуры не могуць імі пахваліцца. У нашым ваяводстве УП не ўвяля ніводнага кандыдата ў Сейм і Сенат (хоць працуе пасольскае бюро Аляксандра Малахоўскага). Як сказаў Галашэўскі, на цяжкасці натыкаецца таксама супрацоўніцтва з кааліцыянтамі — СЛД і ПСЛ. Незалежна ад напамінак Уніі (па прапанове Лешка Мілера), падляшскі ваявода не сарганізуваў да гэтай пары сустрэчы ў сябе лакальных лідэраў гэтих трох груповак. Галашэўскі акрэсліў гэта скрыгатам.

— Пашкадавалі нам не толькі пасад палітычных, але і мерытарычных, напрыклад, у Кураторы асветы. Шмат хто з нас разлічваў знайсці занятак,

прамаўляю Галашэўскі, — але мы праплічыліся. У размовах з ваяводам Столінскім (СЛД — М. Х.) мы прадставілі яму сем прозвішчаў асоб, якія маглі б займаць нейкія пасады ў Падляшскай ваяводской управе. Асталося гэта без рэха. Мусім зрабіць вывады з гэтых зняволілых адносін да Уніі працы. Наш шанц — самаўрадавыя выбары.

Ізабела Яруга-Навацкая, госьць з'езду з Краёвой рады УП, упанаўжаная ўрада па спраўах роўнага статусу жанчын і мужчын, сказала:

— Тая кааліцыя не была заключана адно з любові ці для прымесці. Мы лічылі, што патрэбна радыкальная змена грамадска-еканамічнай палітыкі. Адно, што засталі мы краіну ў стане фінансавага калапсу.

Спасылаючыся на самаўрадавыя выбары, І. Яруга-Навацкая сцвердзіла:

— Павінны ў іх удзельніцаць тыя, хто лічыць сябе добрым гаспадаром, вядомым і цэненым у сваіх асяроддзях. Як наменш „упартыйнення”!

Пры нагодзе дадала:

— Прыйгледзімся нашым новым членам, ці раздзяляюць такую ж сістэму каштоўнасцей, якая дазволіла пратрымашца УП у найцяжэйшы момант, па-за парламентам.

Дэлегаты былі згодны ў тым, што сёлета яшчэ зарана праводзіць непасрэдныя выбары войтаў, бурмістраў і презідэнтаў гарадоў, за чым выказваеца СЛД. Новыя ўлады падляшскай УП заклікаюць парламентарыяў адхіліць такі праект палажэння.

Міраслаў Гануш (член краёвых улад партыі) заявіў, што яго галоўным заданнем будзе паспяховае правядзенне Уніі праз парламенцкія выбары. Стой ён, у дзесяцігадовай гісторыі гэтай групоўкі, старшынёй рэгіянальных структур трэці раз. Галасы на яго аддалі 37 дэлегатаў.

Гасцьмі з'езду (які праводзіўся ў сядзібе ГП БГКТ) быў Ян Сычэўскі — старшыня Беларускага грамадскага культурнага таварыства, шэф Гарадскога рады СЛД Януш Кохан. Ліст прыслалі з Рады Еўропы ў Страсбургу Аляксандра Малахоўскага. Нягледзячы на заяву, не паявіліся Мечыслаў Чарняўскі — старшыня падляшскай СЛД і Антоні Позняк, лідар падляшскіх прафсаюзаў ОПЗЗ.

Мацей Халадоўскі
Фота Міры Лукшы

Адкрытыя дні

Настаўнікі і вучні Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы 9 і 10 красавіка арганізавалі ў школе „Адкрытыя дні“. Комплекс школ наведалі гайнаўскія выпускнікі 6 класаў падставовых школ і 17 гімназічных класаў. Некаторыя з наведвалінікамі выявілі жаданне паступіць у белгімназію і белліці.

Спачатку вучні сустрэліся з дырэкторам Яўгенам Сачко, які расказаў аб гісторыі школы, вучобе ў ёй і пазнамёту з прынцыпамі набору ў першыя класы белліці і белгімназіі. Пасля госьці размаўлялі аб умовах вучобы з падставовікамі школьнага самаўрада. Перад вучнямі выступілі самадзеянікі, а пасля белгімназісты і белліцісты паказалі гасцям школу. Вучні былі ў бібліятэцы і чытальні, гімнастычнай зале, столовай, заходзілі ў кабінеты, у тым ліку

і беларускай мовы. З выпускнікамі падставовых школ спаткаліся сябры гімназічнага экалагічнага гуртка, а з выпускнікамі гімназій — ліцэісты з Клуба беларускіх спраў „Граблі”, гуртка „Эра Еўропы”, выдавецкага калектыву „Слоўца” і экалагічнага гуртка. Усе вучні, якія наведалі школу атрымалі буклеты з інфармацыяй пра набор і вучобу ў белліці і белгімназії. Школьны педагог Аліна Лаўрыновіч, якая старшынявала аргкамітэту „Адкрытых дзён” заявіла, што мерапрыемства з'яўляецца добрай рэкламай школы.

— Некаторыя выпускнікамі падставовых школ і гімназій упершыню былі ў нашай школе і мелі нагоду пазнамёцца з умовамі вучобы. Я вельмі задаволены сур’ёзным падыходам вучняў і вялікім заангажаваннем настаўнікаў, якія стараліся як найлепш паказаць нашу школу, — кажа дырэктар Яўген Сачко. — „Адкрытыя дні” паказалі, што варта вучыцца ў нашай школе.

Аляксей Мароз

Як яднаюцца палякі і украінцы

У дніях 18-19 красавіка Жэшайскі і Люблінскі аддзелы Інстытута нацыянальнай памяці ладзілі ў Красічыне канферэнцыю, прысвяченую Акцыі „Вісла”. Хаця ўжо ўзнікла даволі багатая літаратура аб перасяленні ў 1947 годзе амаль 140 тысяч украінцаў з Жэшайскага, Люблінскага і Кракаўскага ваяводстваў на паўночна-заходня землі, аднак тэма надалей выклікае вялікое зацікаўленне палітыкаў і гісторыкаў, а таксама эмоцыі так сярод палякаў, як і украінцаў. У час, калі Украіна стала стратэгічным партнёрам Польшчы, канферэнцыя пла-навалася як яшчэ адна нагода да гісторычнага яднання абодвух народаў. Раз-важалася нават прысутнасць презідэнтаў Польшчы і Украіны — Аляксандра Квасніцкага і Леаніда Кучмы, сімвалічныя слова і жэсты ад імя народаў з прашэннем адпушчэння вінаў. Хаця не было презідэнтаў, але затое быў ліст ад Аляксандра Квасніцкага, яго прадстаўнікі, паслы, ваяводы і дзесяткі журналістай прэсы, радыё і тэлебачання.

Калі чытаўся ліст презідэнта Квасніцкага, сярод палякаў часта чулася ціхі смех, асабліва тады, калі аўтар ува- ўсіх злачынствах абвінавачваў міфічных камуністаў. Можа такія слова гучалі б натуральна, калі б напісаў іх Лех Валэнса, але калі падпісаўся пад імі былы апаратчик камуністичнай партыі, а пасля старшыня посткамуністичнай сацыял-дэмакратыі, тады і зразумелы смех некаторых гісторыкаў. Дзеячы і палітыкі так украінскія, як і польскія з набожнай павагай слухалі слоў презідэнта Квасніцкага, а пасля падкрэслівали іх гісторычную каштоўнасць.

Сама канферэнцыя прайшла на-р-мальная, значыць, нічога новага ў спра-ве Акцыі „Вісла” не было сказана. Ма-ладыя украінскія гісторыкі найчасцей чытали даклады аб злачынствах поль- скай бяспекі, войска і антыкамуністич-нага падполля на мірным украінскім на- сельніцтве; палякі, таксама маладыя гі-сторыкі, мелі больш разнастайны пады-ход. Большасць, асабліва гісторыкі звязаныя з Інстытутам нацыянальнай па-мяці, выказваліся ў экуменічным тоне, нешматлікія пералічвалі злачынствы Украінскай паўстанчай арміі на паля-ках. Элементы натуралізму ў паасоб-ных дакладах у выглядзе апісання па-цифікацыі вёскі не выклікалі асаблівых уражанняў сярод публікі. Можна было, аднак, аднесці ўражанне, што большасць дакладаў рыхталася з улікам сучаснай палітыкі. Таму можна было нават пачуць пра элементы сяброўства

ў адносінах да украінцаў з боку Арміі краёвай ці нацыяналістычнага лагера.

Канферэнцыя была адкрыта для ўсіх зацікаўленых, таму ў вялікай замкавай зале сабралася шмат ветэранаў нацыянальнага руху так з аднаго, як і другога боку. Пасля дакладаў планавалася ды-скусія, аднак, як заўсёды першымі дыску-тантамі выступілі мясцовыя ксёндз і дзе-яч Аб'яднання ахвяр Украінскай паў-станчай арміі. Маляйніча расказвалі яны пра дзеянасць УПА на Валыні. Партрэт украінца з акрываўленай сякерай у ру-ках дамінаваў у свабодных выказваннях прадстаўнікоў мясцовага люду.

Найбольш цікавай атрымалася ды-скусія, якую ў Беларусі называлі б „круглым сталом”, падчас якой удзельнікі ме-лі адказаць на пытанне ці Акцыя „Ві-сла” была справай камуністаў ці паля-каў. Удзельнічалі ў ёй гісторыкі з Поль-шчы, якія гэтую праблему ніколі не дас-ледавалі, і гісторык з Украіны Стані-лаў Кульчицкі, які крыніц польска-ўкраінскіх канфліктў дашукоўваўся ў са-вецкай палітыцы. У выступленнях польскіх гісторыкаў — Анджэя Пачкоў-скага, Анджэя Фрышкэ, Анджэя Жап-лінскага — дамінаваў погляд, што Ак-цыю „Вісла” прыдумалі ў Москве. Ар-гументавалася, што Польша ў 1947 г. не была незалежнай краінай і таму са-ма нічога не могла зрабіць без дазволу Сталіна. Зусім іншы погляд у гэтай справе прарабаваў прадставіць Яўген Мі-сіла, украінскі гісторык з Польшчы, які праблемай займаецца ад дванаццаці гадоў. Даказаў ён на падставе дакументаў, што ўсё ад самага пачатку прыдумалі і пра-вялі палякі, ангажуючы да гэтага таксама Каталіцкі касцёл. Аднак выступлен-не Місілы не памяшчалася ў тоне стратэгічнага партнёрства. Дарэчы, гісторык гэты не атрымаў магчымасці выступіць з дакладам, хаця несумненна — ён най-больш кампетэнтны ў гэтай справе.

У адпаведнасці з логікай стратэгіч-нага партнёрства агульная выснова з дыскусіі на тэму Акцыі „Вісла” такая, што ў перасяленні вінаваты саветы і камуністичная дзяржава, якая таксама была савецкім творам. Дарэчы, тагачас-ную польскую дзяржаву палякі, асабліва прафесар Анджэй Жаплінскі, называ-валі бандыцкай. Падполле так украін-скае, як і польскае ледзь не стала ўва-сабленнем дэмакратыі і свабоды. Пад-час Акцыі „Вісла” не пацярпелі толькі тыя украінцы, якія жылі на Падляшшы і якіх Сталін прызнаў беларусамі — сказа-лі вучоныя.

Яўген МІРАНОВІЧ

Ліст у рэдакцыю

Стыгматызаваныя і перапіс

Сёлетні ўсеагульны перапіс насельніцтва для некаторых нацыянальных меншасцей — галоўным чынам для нямецкай, украінскай ці літоўскай — будзе выдатнай нагодай паказаць сваю сілу і арганізацію. Але насельніцтва ўсходняга Падляшшы, якое не мае моцных узоруў за ўсходні мяжой, і живе са стыгматам беднага сялянскага лёсу (ах, якія бедныя беларускія вёскі!) гэты шанц страціць. Улічваючы нерухавасць інтэлектуальна-арганізацыйнага актыву, можна спадзявацца, што наша нацыянальная група ахвотна пакары-стаетца нагодай для публічнага прадэман-стрывання свайго імкнення да вызвалення ад лішнія — чужога палякам — доказу прыналежнасці да беларускага этнасу.

Цішыня, якая пануе вакол перапісу ў большасці вясковых і маламестачковых беларускіх асяроддзяў Падляшшы пэўна не будзе парушана. Таксама забытымі застануцца беларусы, раскінутыя па ўсёй Польшчы, у тым ліку пражываючыя ў вялікіх агламерацыях, напрыклад, у Варшаве ці Гданьску. Ні БГКТ, ні іншыя арганізацыі нічога не робяць, каб наладзіць з імі контакт, пагутарыць, запрасіць на цікавае мерапрыемства.

Выглядае на тое, што толькі „Ніва” памятае аб маючым адбыцца перапісе са спецыфічным і нялёткім для многіх пытаннем пра нацыянальную тоеснасць грамадзяніна.

Міхал ЗАНЧЭЎСКІ (Варшава)

Якой мы нацыянальнасці?

У час сустрэч з жыхарамі Гайнайшчыны надалей пытаю сваіх суразмоўцаў пра на- цыянальнасць, мову, якой карыстаюцца до- ма. Цікавіла мянэ як яны вызначаюцца ў час Нацыянальнага ўсеагульнага перапісу на- сельніцтва (першыя выкананні змешчаны ў „Ніве” № 15 ад 14 красавіка 2002 года).

Андрэй Ціханюк, гаспадар і солтыс з Чыжоў

— Старэйшыя людзі з нашай вёскі за- яўляюць, што беларусы, а маладыя будуть пэўна па-рознаму гаварыць. Адны скажуць, што палякі, а другія — што беларусы. Аднак думаю, што недзе каля 90% жыхароў Чыжоў заяўляюць, што яны беларусы. Некаторыя людзі могуць баяцца за- яўляюць праудзіві аў сваёй нацыянальнас- ці. Я ўжо не баюся і скажу так як сапраў- ды ёсць, што я — беларус.

Юрка Якімюк, дырэктар Гміннага асяродка культуры у Чыжах:

— З вызначэннем сваёй нацыянальнас- ці ў нашай гміне можа быць па-рознаму. Ёсць небяспека, што людзі могуць называць сябе мясцовымі ці тутэйшымі. Многа будзе залежыць ад раҳмістраў, ад таго як яны будуць размаўляць з людзьмі. Хаця, гле-дзічы з другога боку, яны павінны быць нейтральнымі. Думаю, аднак, што большасць людзей у Чыжоўскай гміне будзе прызначавацца да беларускасці. З мовай можа быць падобна. Жыхары могуць інфар-маваць, што мова ў іх свая ці тутэйшая. Да літаратурнай беларускай мове нашай мове далёка ж. Я, асабіста скажу, што я — беларус і мова мая беларуская. Проста адчуваю сябе жыхаром Падляшша і белару-сам. Каб лепш усведаміць жыхароў, па-требная лепшая пропаганда. Больш актыў-нымі павінны быць беларускія арганіза-цы. Аднак зараз пост і цяжка арганізація культурных мерапрыемстваў, у час якіх можна было бы інфармаваць людзей аў перапісе. Яшчэ некалькі тыдняў пасля свята застанеца на пропаганду.

Сяпан Краўчук з Грабаўца, пенсіянер:

— У нашай вёсцы мы лічым сябе беларусамі. Якія ж мы можам быць палякі, калі нашы бацькі і дзяды не былі палякамі. Ніхто ў нас па-польску не гаварыць, але ўсе па-свойму. У нашай вёсцы толькі

адзін паляк жыве, а старэйшыя людзі на- ват не ўмеюць гаварыць па-польску. Па- свойму гаварыць умеюць і наймалодшыя дзеці. Mae ўнукі жывуць у Гайнайшы і то па-свойму ўмеюць размаўляць. Наша гутарка больш да беларускай мовы падоб-ная, бо як людзі з ваколіц Высокага з Бе- ларусі прыезджаюць, то гавораць так як мы. Я буду пісаць, што я беларускай на- цыянальнасці і размаўляю па-беларуску.

Ян Багроўскі з Грабаўца, гаспадар:

— У нас ніхто не будзе пісаць, што мы польскай нацыянальнасці, бо мы не па-лякі. У Грабаўцы людзі павінны пісаць, што яны беларусы, нават і малодшыя людзі. Я лічу сябе беларусам, што гавару на беларускай мове, бо гавор-ка наша падобная на беларускую.

Пётр Байко з Белавежы, працаўнік Белавежскага нацыянальнага парку:

— Я буду заяўляць, што я беларус, бо ў мене беларускія бацькі і цяжка было б гаварыць іншым. Я не лічу нейкім паніжэн-нем тое, што я беларус. У нейкіх асяроддзяў беларускасць можа ўспрымацца адмоўна, але чаго ж мне баяцца. Цяжка мене гаварыць адназначна, як іншыя ў Белавежы будуть заяўляць. Думаю, што яны — беларусы, але не перакананы я, што большасць малодшых назавуць сябе беларусамі. Маладыя маюць свядомасць сваіх беларускіх бацькёў, але гаво-раць ужо па-польску. Пачынаючы з сямі-дзесятых гадоў у Белавежы спынілася беларуская культурная дзейнасць, перастаў дзейнічаць беларускі хор і гэта мела адмоўны ўплыў на цяперашнюю нацыянальную свядомасць жыхароў Белавежы. У школе німа навучання беларускай мове, а Купальская ноч з'яўляецца адзінамерапрыемствам з беларускім нацыянальным ухілам. Да канца німа, таксама, да-веру да чыноўнікаў, бо невядома праз чые рукі будуть праходзіць перапісныя анкеты. Людзі нашы па-рознаму могуць вызна-чаць сваю нацыянальнасць, бо засталіся ў іх прыкрыя дасведчанні з міжваеннага перыяду. Тады беларуская нацыянальнасць і праваслаўнае веравызнанне былі перашкодай у атрыманні добрай працы.

Аляксей МАРОЗ

Якой ты нацыянальнасці, беларус?

Адгалосki

Толькі што прачытаў я меркаванні, сабраныя Аляксеем Марозам („Якой мы на- цыянальансці?”, „Ніва” № 15 ад 14.04.2002) ад жыхароў Гайнайшской гміны. Прачытаў і чарговы раз расхваляваўся на людзей, якім усё рыба, абы наесціся і высціца. Асабліва мянэ раздражніла выказванне солтыса Пятра Галёнкі з Дубіч-Асочных. Бацькі ўжо ад пляюшак убіваюць дзесяцам у галовы, што яны палякі ад страху перад іхнім будучыні, бо самі дасведчылі гэтага ў войску, на работе, у горадзе і ў школах. У войску гэтую справу афармлялася па-войсковому (маю на ўвазе міжваенны перыяд). „Czubaryku, nie jesteś Białorusinem, bo mieszkasz w Polsce, lecz prawosławnym Polakiem! Nie pokazuj tu swoich rogów, bo cię zetniemy!”.

Бяды ёсць бяды, але калі чалавек труслівы, то і свайго ценю бацьца, а не толькі таго, што хтосьці адкryе ў ім „чубарыку” і палічыць падчалавекам. Чалавек сумленны, адкрыты, шчыры і прытым ганаровы ведае як даваць адпор нахальнай асіміляцыі і не паддавацца асіміляцыі дабравольна, бо гэтым самым вырываеш свае апошнія дрэўцы, якія засыхаюць з карэннем. Калі яшчэ тримаеца беларуская нацыя, то дзякую толькі людзям, якіх сэрцы не ахаладзелі да свайго прыгожага.

Адкуль моладзь мае ведаць хто яны, калі людзі з ваколіц Орлі з дыпломамі вышэйших устаноў „ведаюць”, што яны палякі, бо ў Польшчы жывуць?! Калісці Алеся Барскі і я заехаў ў прыгранічныя вёскі Міхалоў-

скай гміны на аўтарскія сустрэчы, дык у Ялоўцы даведаліся, што бацькі тлумачаць моладзі, што яны палякі. „Мы ўжо будзем ведаць і бацькоў усведамляць”, запэўнілі нас. У Шымках мы правялі сустрэчу толькі з тымі хто нас запрасіў. Жыхары вёскі прыйшли на сустрэчу, бо думалі, што будуть даваць піва. А калі піва не аказалася, то яны сядзелі вакол святліцы, курылі ды рагаталі.

Але што ты зробіш, калі наш народ на- ват свой хлеб больш ахвотна глытае з чужых рук, чым са сваіх. У такім выпадку, чорт з такім народам. Няхай астанеца трыццаць тысяч тых, хто назаве сваю праудзівую нацыю, але гэта будзе залог, што, напрыклад, беларускі народ у Польшчы не прападзе, бо з якасцю лічашца ўсе. А колькасць, гэта толькі бязвольная маса, якая нічым не цікавіцца.

Колькі я маю даўбці табе чалавечка, што ты польскі грамадзянін, але не паляк! Калі ты падаеш, што твой нацыянальнасць польская то ілжыш, каб кагосьці абмануць. Калі мне не верыш, дык пас

Літаратурна-мастакская старонка (505)

Дом

Мае бабуля і дзядуля жылі ў Старым Беразове і я, ужо як малое дзіця, вельмі часта іх наведвала. Мая мама ў гэты час вучылася ў Беластоку, а бацька ўжо працаўваў, так што мяне, можна сказаць, выхоўвала прабабуля Надзяя. Яна была сапраўды добрай жанчынай, але жыццё ў не было лёгкае — сама выхоўвала дачку, калі яе муж быў на работах у Нямеччыне, а пасля, калі ўжо вярнуўся, ён згінуў у нешчаслівым здарэнні. Так што бабуля Надзяя як маладая жанчына стала ўдавой і яна ўсё сваё жыццё аддала дачцэ і ўнукам, нічога не просячы ўзамен. Бабуля Надзяя паказвала мне прости, прыгожы свет, навучыла песьень, калядак, першай малітвы... Але пасля бабуля Надзяя захварэла і ўжо ад пяці гадоў яе няма з намі.

Але я ж не перастала наведваць дзядоў у вёсцы — памятаю, як было там прыемна! Аднойчы — гэта былі, здаецца, зімовыя канікулы... Калі я прабуджвалася рана, чула ўжо, як за сцяной бабуля Ніна рыхтует снеданне. Тым часам дзядуля распальваў у печах. Я хвіліну глядзела, вельмі зацікаўленая, на гэта, як дзедка Ваня з большых і меншых сухіх трэсак вычароўвае цудоўны, жывы агонь! Я атулялася мацней пярынай, прыплюшчвала вочы і... зноў засынала! Пасля ела таўканіцу з малаком (спецыяльнасць маёй бабулі), выбігала з хаты і гуляла аж да вечара. А вечарам... таксама гуляла, але ўжо ў хате! Жыццё было цудоўнае — чаго ж мне тады не хапала?! Але летам пакінула нас таксама бабуля Ніна.

Лукаш Шопа

Паэт, перакладчык. Нарадзіўся ў 1973 г. у Тыхах. Жыў, між іншым, у ЗША, Босні і Герцагавіне. Зараз пра жывае ў Берліне. У Польшчы друкаўся ў „Картках” і „Часе культуры”.

Ягорына

Мы быті блізка неба, сонечна і спакойна.
Той стары дзед з каровамі,
які да нас падышоў
і цвердзіў, —
ён мяне ведае,
ці не быў Богам,
і табе сказаў,
каб цяплей апранулася,
бо ў той дзень будзе холад.

Дом з чырвонае цэглы

Дом з чырвонае цэглы
памятаю яго
бачу
праходжусу побач як калісьці
дом з чырвонае цэглы
На краю Новакасцельнай і Законтнай
дом з акном, старым акном
ля акна юцца ружы
грунтоўны дах
дом з чырвонае цэглы
ад чорнага ходу цёмна-зялёны двор
той дом
і агарод
агарод майго дзяцінства
дом
паірэсавелая брамка

Майму дзядулю было вельмі цяжка і сумна аднаму. Ён жа ўсё жыццё меў жонку, а што яму цяпер асталося? Пустая хата, пустое поле. Добра, што яшчэ я яго наведвала на канікулах. І цяпер ужо гэта, мушу сказаць, не была такая ідэлія. Апрача прыемнасцей мела я таксама абавязкі. У два дні зрабіла я кароткі курс гатавання („як зварыць нешта з нічога?”). Адбыла таксама цяжкую вайну... з мурашкамі, мухамі і мышамі, якія, усе зразу, раптам адкрылі, што ў нашай хатцы ёсць даволі спрыяльнія ўмовы, каб там засноваць свае сем’і. Нялёгка было ім растлумачыць, што кепска трапілі, але нейк гэта да іх дайшло.

Тым часам мінүт год, можа два, і мой дзядуля перасяліўся ў Гайнайку, а хата ў Старым Беразове стаіць зусім пустая. Але чаму я пра гэта пішу?

Якраз знайшоўся хтось, хто хацеў бы яе купіць, а мае бацькі хочуць яе прадаць. А я не ведаю, што маю пра гэта думачь. Разумею, што хата нішчэе, калі стаіць пустая, разумею, што можа яшчэ прыдацца іншым людзям... Але і так не ўмею сабе ўявіць, што ўсе гэтыя яблыні ў садочку, старыя сцены, усе месцы маіх найлепшых успамінаў пра мае бабулі Надзю і Ніну, пра маё бестурботнае юнацтва, што ўсё гэта можа не быць маім! Што пад страхой, пад якой да гэтай пары спалі мае прабабуля, бабуля, мая мама і — я сама, мог бы спаць, сном спраўядлівага, нейкі Чужы Чалавек.

Усё ж гэтаک упартая не веру, што хтосьці мог бы прадаць, аддаць, забраць, адкупіць гэтае маё малое месца на зямлі, частку майго жыцця, маю Бацькаўшчыну!

Наталля Зофія ЛЕМЕШ

патрэсканы тратуар
зялёныя вялікія дзвёры
(у іх залепленыя слайды пасля
ваенных куль калі ў Бабулу
былі рускія і сабе пастралілі)
і сені
халодныя, цёмна-шэрыя
дзвёры
за імі
яничэ званок
цеплінія, ласка, упэўненасць, Бабуля,
мінулае, будуче, сённяшніе, заўжды
чорная печ
цыратна на стале ў кухні
хлеб са шмальцам
васьмікутны стол
пакет са здымкамі
і паштоўкамі на Дзень Бабулі
ад Эвы, Лукаша, Міхала, Магды
ці нават Марка і Олька але гэтыя
не зберагліся
стары чорна-белы тэлевізар
і каліяровае акно, тое старое, на свет,
на ружы
хлеб са шмальцам
гарбата
„папошкі”
ішчэ доўгі там будэць жысты
колі прыедэш?
так за два, трывады Бабка
прыведу
толькі школу закончу
цёмны зыход у падвал
кампоты рубанне дроў
прынашэнне вугля
заўсёды два вядры
ін носі так мнуго сынок пудорвэшися
не Бабуля не бойся

Унучка дзедку Васілю Петручуку

Унукі павінны перапісвацца са сваімі Дзядамі, але, бывае, што не маюць часу з-за вучобы ці лінівасці і не могуць вышыніць з сябе хоць пару радкоў. На жаль, у сённяшні час глабалізацыі няма ўжо месца на традыцыйную эпістала-лаграфію — ручку замяніла клавіятура камп’ютэра, а канверт і пісманосца заступіў Інтэрнэт. Я таксама рашыла надрукаваць Табе ліст таму, што, па-першае, лягчэй Табе будзе яго чытаць, а, да таго, пішучы на камп’ютэры, не трэба крэсліць і перапісваць. Бачыш, якая простая справа, хоць, напэўна, намнога менш прыемная. Але ж, адбягаю я ад тэмы, бо не мела я намеру разважаць пра тэхніку пісма.

Так вось, як сказала, я павінна з Табою перапісвацца без спецыяльнай народы. Але напісанне гэтага ліста мае адну прычыну, бо, як ужо ёсць у сусвеце, кожнай акцыі спадарожнічае рэакцыя. У майм выпадку было гэта прачытанне Твае кнігі, а рэакцыя — гэты ліст (які стараюся пісаць „вучона”, не ведаю, аднак, ці змагу захаваць стыль).

Да гэтае пары не сустракалася я з настолькі хвалючым, жалівым аповедам. Калі задумваюся над кнігамі пра сапраўдную, чалавечую пакуту, прыгаворы на ласку і няласку іншых, прыходзіць у галаву мне думка толькі аб „Маліваным птаху” Ежы Касінскага. Узрушаюць таксама апавяданні Тадэвуша Бароўскага ці „Іншы свет” Густава Герлінга-Грудзінскага, але належаць яны да зусім іншай катэгорыі, — тут пакута вынікае з вайны, з палітычнай сітуацыі, фанатызму. Іншая справа з раманам Е. Касінскага. Тут герой — малы, безабаронны хлопчык, якога, па прычыне цёмнага адцення скуры бацькі адаславіў ў вёску, каб пазбегнуць праследавання фашистамі ў II сусветную вайну. Хлопец блукае з вёскі ў вёску, біты аж да непрытомнасці, выкарыстоўваны. Аднак, калі кашмар вайны мінае, можа вярнуцца да бацькоў, і тады няма ў ім упэўненасці, ці гэтае хоча, ці не завельмі адышоў ад гэтага свету. Урэшце вяртаецца. Праўда, бунт супраць рэчаіннасці ёсць найважнейшай ідэяй у „Маліваным птаху”, ды я хачу падрэсліць іншае. Незалежна ад таго, што гісторыя адбываецца ў час II сусветнай вайны, польская вёска кіруеца сваім закона-

мі. Быццам у сярэднявеччы, цараць тут забабон, самасуд. Пасярод таго блукае бяздомнае, безабароннае дзіця, на якім нікому не залежыць, якому ніхто не дапаможа, якое мусіць разлічваць само на сябе. Толькі што тая кніга не расказвае пра сапраўднага чалавека, герой той выдуманы...

Твая, Дзедка, кніга ёсць сапраўдная. Чытаючы „Пожню”, я не магла стрымашь слёз, хоць ведаю, што маё пакаленне, пакаленне выхаванае ў зусім іншых умовах, непараўнальная лепшых, ніколі не зможа поўнасцю ўспрыніць таго, што было. „Чалавек ёсць чалавечны ў чалавечых умовах”, — сказаў Тадэвуш Бароўскі. Памыляўся, а, можа, якраз выключэнне пацвярджае гэтае правіла. Ты, Дзедка, не даў сябе „адчалавечыць”, застаўся з чыстым сэрцам, хатця не было ў той час нікога, хто мог быць для цябе ўзорам. Ты стварыў сябе самога, і не звычайнага, сярэдняга чалавека, а чалавека амбітнага, мэтанакіраванага, якога можна называць homocreator.

Мне, выхаванай у цудоўнай, кахаючай радзіне, вельмі цяжка зразумець тое, як жорстка можна крыўдзіць сваіх блізкіх. Думаю, што калі б я раней прачытала Тваю кнігу, магла б я не зразумець і адклала б яе па пару старонках. Цяпер не магла ад яе адварвацца і перастаць пра ўсё тое думачь. Нялёгка было мне паверыць у такія ўмовы ў вёсцы XX стагоддзя, стагоддзя прагрэсу і развіцця цывілізацыі. А, агульна кажучы, кніжка пра Самога Сябе мне вельмі спадабалася...

Пра справы сямейныя не буду Табе пісаць, бо ж, пэўна, мама Табе ўсё расказала. Шлю Табе толькі копію рэцензіі „Візера” В. Марчэўскага, за якую я атрымала вылучэнне на IX ваяводскім конкурсе на фільмавую рэцензію. У аўторак, 23 красавіка, будзе яшчэ завяршэнне конкурсу на рэцензію, мяркую, аднак, што пісалі там не такія ліцёўствы, як я, а знатакі, дык і не ведаю, на што магу разлічваць. Маю надзею, што добра будзе, таму што за перамогі ў ваяводскіх конкурсах презідэнт прызначае аднаразовую стыпендыю ў 300 злотых. Значыць, варта штосьці цікавае напісаць.

Канчаю свой даўгаваты ліст. Прывітанні і бускі.

Магдаленка ДЫБІЖБАНСКАЯ

так праз два, трывады Бабуля, прыведу

ну ішчэ пріедъ колі...

Напэўна прыведу, Бабулю, напэўна,

Бабулю

Кава

Кубак
тры лыжскі кавы Jacobs
дзве смятанкі Completa
дзве з паловай цукру
залиць гарачай вадой
памяшаць
кава мой
наркотык
ркотык
котык
тык
тык
тык
нар
тык
тык
наркотык
тык.

Пераклад з польскай мовы
Ганны Кандрацюк

прывіральня
вялікая ванна на чатырох ногах
(апраўляліся ў яе рускія, бо не ведалі
дзе, а ва унітазе мыліся.)
Пасля ўсё смярдзела, накрылі дошкай
гарычча скрыпучыя ўсходы ключ
сохне памятая вонратка скарбы
а на доўгі вы прыехалі
до Стакі, до Дзіткі заходіў
а як там дзядуля?
часом прыходіт папэросы ўсё ёму даю
што поможэ то ніткі дам порозіваті
а вы колі прыеедэте
а хочэш там остатісъ
а дівчыну якуюсь ужэ маеш?
ведаеш, быў у мяне Марэк
а Эва то тэпер такая акуратна
дзівчына зробілася
Олек добры хлопец угля всэ прынэсэ
і Міша то ж
і Стака можэ добра і твоя мама добра
но коб до косцёла ходілі
але вас на люді
выгодавала
а хочэцэ там до дому
а колі прыеедэте?

Зорка

старонка для дзяцей

Дэкламатары-ўдзельнікі „Роднага слова” з Бельска-Падляскага.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Паваром да вясёласці

За лясамі, за гарамі...

Не, не так, — давайце зноўку:

За шафамі, за крэсламі, за двумма сундукамі, жыў паяц і яго звалі Пятрушкам. Пятрушка быў сумнай цацкай, і яшчэ пасяліўся ў самым шэрым, панурым кутку пакоя. Іншыя цацкі былі вясёлыя, забаўныя і смешныя, яны цешыліся без асаблівай прычыны. Часта пыталі яны Пятрушку, чаму ён такі сумны, але ён маўчаў. Аднак аднаго дня паяц памяняўся. Лістаноша Том прынёс Пятрушку ранішнюю газету. Ён падышоў у той сумны кут і папытаўся ў Пятрушкі:

— Цябе цікавіць свежыя навіны?

— Можа і цікавіць, — адказаў абыякава Пятрушка, — а што сёння пішуць?

— А... — махнуў рукой лістаноша. — Пра тое, што цацкі з суседняга пакоя аб'явілі вайну цацкам з малога пакоя.

— А ну іх... — уздыхнуў паяцык. — Яны заўсёды страшаць вайной, і не ведаць... калі ўсё гэтае скончыцца.

— Я не ведаю, — сказаў лістаноша, — ну, але я да вас у іншай справе.

— Гаварыце, калі ласка, Том.

— Я хачу ў вас спытаць, — нясмела прамовіў лістаноша, — чаму вы, Пятрушка, такі сумны, такі непрыступны?

Паяц маўчаў.

— Чаму вы не жывяце разам з вя-

сёльмі цацкамі, і чаму вы заўсёды такія сумныя?

— Ведаеце, — пачаў паяц, — гэта доўгая песня, і яна на дадатак сумная.

— Раскажыце мне яе, — ветліва папрасіў Том.

— Не, не, — заўпарціўся паяц.

— Я вас прашу, дарагі П'ер.

— Ну добра, — здаўся ў канцы Пятрушка. — Было гэта і не так даўно. Аднойчы, калі я праходзіў каля шафы, раптам як „з-пад зямлі” выкараскайся шмацяны крот і сказаў: „Усё ўжо прапала”.

— Не, не, — запратэставаў добры Том, — не бярыце такога ў голаў. Гэта толькі слова ўсінага крата. Гэта толькі слова... Ну, але мне ўжо трэба ісці. Да пабачэння! Жадаю вам павароту да весялосці.

Лістаноша ўжо быў адышоў, але ўспомніў сабе штосьці і звярнуўся да беднага паяца:

— Ведаеце, — сказаў ён, як раней, ветліва, — ваша гісторыя зусім не страшная. Яшчэ раз да пабачэння!

Пятрушка падумаў, што лістаноша многа ведае.

— Пайду і пасмяюся са шмацянага крата, — паяц падняўся са свайго сумнага кутка і пайшоў да вясёлых цацак.

— А я не прапаў, — сказаў на прывітанне цацкам і ўсе смяяліся, бо ўжо ведалі, чаму Пятрушка так доўга сумаваў.

(нак-с)

Татава песенька

Дожджык па даху прабегся

ціхенъка,

Месяц-ліхтарык міргнуў.

Зоркі схіліліся зноў над маленъкай

I запрашаюць да сну.

Як таямніча знікі міргаюць!

Ходзікі сцішылі крок.

Сёння сам ветрык кальску гайдзе

Сёння дабре сам змрок.

Ціхай бабулька ўспляла начка
Ласкава дыхае ў твар.

Ходзіць па хаце гномік з кіёчкам,
Ён — вартаўнік тваіх мар.

Гномік, прашу не запальвай тут
свечак,

Ботам тут не рыпі

Спі, даражэнкі наші чалавечак
Наш камячок добры,
Спі!

Ігар СІДАРУК

Чалавек і птушкі

Дарэмна, птушачкі, мая

Прысутнасць вас трывожыць;

Спявайце смела ўсё, што лёс

На сэрца вам паложыць.

Я не пастаўлю клеткі вам
Hi ў садзе, ані ў полі,
Бо вельмі добра знаю сам,
Што значыць жыць на волі.

Паводле А. Пляшчэева

Вялікдзень

Вялікдзень,

Вялікдзень —

цудоўнейшы дзень!

Як сонейка ўзыдзе,
адступіцца цень.

Гэтым днём

Ісус Хрыстос

з мёртвых уваскрос.

Ён цяпер

глядзіць на нас

з вышыні нябёс.

Хто ў нядолі,

хто ў бядзе —

Ён да тых ідзе,

бо шануе нас усіх

як дзяцей Сваіх.

Ён прыйдзе,

Ён прыйдзе,

як чысты прамень.

А злодзей,

а злыдзень

зашицецца ў цень!

Вялікдзень,

Вялікдзень —

цудоўнейшы дзень!

Вялікдзень

У Вербную нядзельку наломвалі калісці нашы бабулі вербавых галінак, складалі невялічкі букецик ды спавівалі яго каляровай стужкай: чырвонай, як сонейка гарачае, ці блакітнай, як вада крынічная. Гэта значыла: першае дрэва вясны расцвіло таму, што сонца яго абдаравала цяплом, а зямля — чысцютою вадзіцаю. I продкі нашы дзячылі зямлі ды небу высокаму за вясновае прышэлце, за першыя вербавыя кветачкі. Дзень даўжэйшым рабіўся, а ночка карацела. I аднойчы сонца на світанні затанчыла-заскакала над зямлёю, шчодра сыпанула праменяй долу. I кожны праменчык слядок залаты на зямлі пакідаў — ма-

люсенькую крапельку святла. Абдзымухаў вецер гэтыя слідкі, прыгарнула іх зямля, аблашчыла вада — і ператварыліся крапелькі ў зернікі цёплія. Сабралі людзі зерне, засеялі ў полі — жыта закаласіла. Караваяў напякі круглых, гарачых, залатых, як сонца. Сталі той вясновы дзень сонечнага грання Вялікім днём называць. Сталі Вялікдзень урачыста святкаваць, з пірагамі салодкімі, з яйкамі чырвонымі, з песнямі вясёлымі. Але спачатку, у Чысты чацвер, трэба ўсё ў хаце дабяла памыць-вышараўца, бляюткі фіранкі на вокнах раскрыліца, белы абрус на стол паслаць, вышываныя ручнікі-набожнікі на покуці

Гэта мая даніна Тамары

З Пятром НЕСТАРОВІЧАМ, супрацоўнікам Польскага тэлебачання ў Варшаве, размаўляе Міхал Мінцэвіч.

— У палове 2000 года, калі я з Вамі гаварыў, Вы былі ўжо знаймы з амаль цэлай Азіяй: Кітаем, Узбекістанам, Пакістанам, Індый, Гайландам, Карэй, Японіяй, Арменіяй... Што Вы рабілі пазней?

— Па меры магчымасцей дапамагаю бацьку (Мікалаю, вядомаму ў Польшчы кінааператору-документалісту — М. М.), працуя на другім плане з другой камерай або запісваю гук. Нядаўна закончыў восьміхвілінны фільм „Światło na drodze”, які паказваўся 4 красавіка а 9-й гадзіне вечара ў першай праграме Польскага тэлебачання ў перадачы „Zawsze po 21”. Летам мінулага года ў Славакіі і ў польскім Бескідзе-Нізкім рабіў дакументацыю для фільма „Zachowac tożsamość” — пра лэмкаў. Гэта меў быць сумесны польска-французскі фільм, але ў чымсьці не згаварыліся і фільм будзе здзейснены ў будучым годзе. Здымкі, пры якіх я дапамагаў бацьку, ужо зроблены. Пасля дзвеяцігадовага перапынку наведаў я і Гродна.

— Ці за той час, паводле Вас, наступілі ў Беларусі нейкія змены?

— Цяпер Беларусь нагадвае колішнюю Расію. У Москве менталітэт людзей змяніўся, а ў Беларусі захаваўся. Беларусы больш шчырыя і сардичныя, з імі лягчэй згаварыцца. Думаю, што гэта вынікае з іх эканамічных абставін, якія не ўцягаюць іх — як у Польшчы або Москве — у нейкую гонку: за грамшыма, за часам, за мабільнымі тэлефонамі... Гэта спараджае іншыя проблемы: людзі не канкуруюць з сабою, не варягуюць — яны больш шчырыя.

— Ці ў Вашых планах ёсць чарговыя паездкі па свеце?

— У гэтым годзе хачу паехаць у Сірюю, найлепш на зыходзе вясны або восені. Было б гэта дапаўненнем такоі паездкі з 1997 года. Цікавіць мяне гэта асабліва ў кантэксле падзеі з 11 верасня мінулага года.

— Вы прызналіся, што Беласточчына, а асабліва Орля, бліжэйшыя Вам за Варшаву. Ці, следам выстаўкі ў беларускай ратушы, готовіце нейкае мерапрыемства ў Орле?

— 11 мая г.г. дзякуючы прыхільнікам Марка Хмялеўскага, уласніка будынка былога „Cafe Bar” у цэнтры Орлі, пакажу багатую выстаўку. Mae гэта пакуль быць аднадзённае (а мо і даўжайшае — справа для згавору) мерапрыемства. Будзе там паказ слайдаў з май пабыўкі ў Сірыі ў 1997 годзе і фільмавы фельетон з Японіі „Tokio-2000” у якасці дапаўнення майёй выстаўкі ў беларускай ратушы двухгадовай даўніны. Хачу, каб гэтыя паказы суправаджала музыка ў выкананні арлянскага маладзежнага калектыву. Галоўным, аднак, пунктом гэтага мерапрыемства будзе прэзентацыя фільмавай імпрэсіі на тэму творчасці памерлай два гады назад Тамары Саланевіч, якую складуць фрагменты яе фільма: „Ці чуеш, як плача зямля” (пра семяноўскі вадаў), „Жэртва” (пра пакутнае паломніцтва на Грабарку дзеля аздараўлення хворай) і „Мелодыя душы” (пра невідущага з Курашава).

— Чаму паказваеце менавіта такую выстаўку і менавіта ў Орле?

— Тамара Саланевіч належала да ліку перадавых польскіх рэжысёраў-документалістў; працавала яна поруч такіх творцаў як Анджэй Фідык, Эва Бажэніца ці Ганна Крамарчук. Тамара знімала свае фільмы тут, пра праваслаўных людзей, у якіх простыя і адначасна абаильныя праблемы: любоў, аваязкі, пераадольванне жыццёвых цяжкасцей, працоўныя будні на гаспадарцы... Я многа разоў, разам з бацькам, удзельнічаў у рэалізацыі многіх фільмаў Тамары. І ў сувязі з tym, што выдалася тая нагода, намагаемся з бацькам аддаць Ей даніну, паказваючы і прыгадваючы арлянам Яе фільмы і закранутыя ў іх праблемы праваслаўя і тутэйших людзей. Гэта асабліва мая даніна Тамары, якая — хачу адзначыць — была таксама майёй хроснай маці.

— Дзякую за размову.

Фота Міхала Мінцэвіча

Мастакі ў Белавежы

Белавежа на два дні стала цэнтрам польскага мастацтва. З'ехаліся сюды рэгіянальныя старшыні Саюза польскіх мастакоў з прэзасам Галоўнага праўлення Рафалам Стрэнтам.

Прэзасы-мастакі ў атачэнні пушчанскае прыроды размаўлялі не толькі аб праблемах уласнага асяроддзя, але таксама шырэй — пра кандыцыю культуры, у гэтым і пра шматкультурнасць нашага рэгіёна, якая можа быць натхненнем для многіх артыстаў, таксама і з адлеглых рэгіёнаў Польшчы. Гэтае, што да сустрэчы дайшло якраз у Белавежы, было заслугай кіраўніка акруговага праўлення СПМ у Беластоку Мечыслава Мазура.

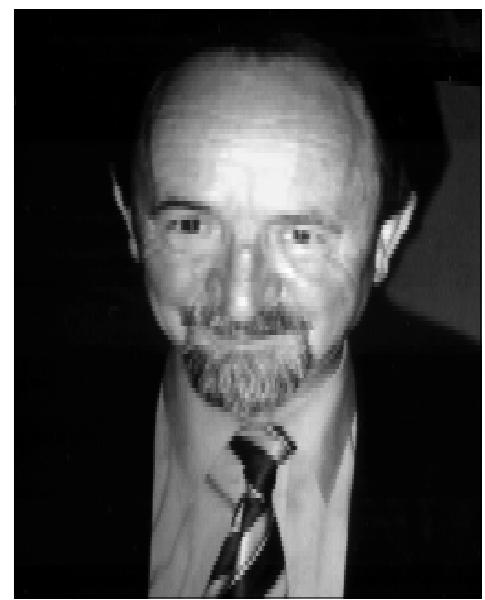
Рафал Стрэнт падараваў „Ніве” каталог апошняй выставы (прэзентаванай у Варшаве): „Сон срэбны” (намёк на драму Юльюша Славацкага). У прысвячэнні напісаў: *З надзеяй, што мастакі будзе спалучаць, а не дзяліць.*

Прэзас СПМ, родам з Юзафова на Валыні, прызнаўся, што не адрознівае мастакоў па прыкметах такіх як нацыянальнасць ці паходжанне. Праўда, сівярджае, што Лявон Тарасэвіч, як мастак, падкрэслівае справы сваёй беларускасці. Аднак, на думку Р. Стрэнта, аднолькава знакамітай мастачкай у Польшчы і беларускай ёсць Маргарыта Дмітрук.

— Малгося, здаецца мне, — тлумачыў старшыня, — больш беларусская, чым Лявон. Стопрацэнтная. Ён прызнаецца, што вучыўся беларускай мове ў пачатковай школе, і то не да канца. Маргарыта кончыла беларускую школу і ліцэй у Бельску, пачынала студы на Беларусі. Калі я быў дэканам у варшавскай Акадэміі мастацтваў, паявілася яна з просьбай перанесці яе з Мінска ў нашу школу. Там ёй дапякала нэнда. Аказаўся, што Гося — наш найкаштоўнейшы набытак. Гэта праста жамчужынка! Летам будзем разам з ёю выстаўляцца ў Нямеччыне. Я напісаў уступ у каталог да яе беларускай выставы, дзе называў Маргарыту Дмітрук праўнучкай Шагала.

Калі мы запыталіся пра прозвішчы польскіх мастакоў беларускага паходжання, старшыня адзначыў:

— Было ў мяне калі дваццаці студэнтаў з Беласточчыны, якія прызнаваліся да сваіх беларускіх каранёў. Напрыклад, Войцех Нядзелька, былы муж таксама вельмі таленавітай мастачкі Малгажаты Нядзелька. Генеральна, аднак, я іх не вышукваў па такой прыкмете, не распытваў. Бо і не было такой патрэбы.

Старшыня Саюза польскіх мастакоў Рафал Стрэнт.

Запыталі мы прэзаса Стрэнта пра ацэнку мастацкага асяроддзя Беласточчыны і шанцы яго далейшага творчага развіцця.

— Яно мае большыя шанцы, чым у іншых рэгіёнах краіны, па прычыне памежнага распалажэння Беласточчыны, і гэта ўжо толькі па чиста мастацкай. Таму, што людзі тутэйшыя выводзяцца з кола шматлікіх культур.

У старшыні польскага мастацкае сябрыны ёсць ідэя дзеля вырашэння фінансавання культуры.

— У нашым асяроддзі на сённяшні час большасць людзей спадзяеца ўзнаўлення сямідзесятых гадоў. Трэба стварыць механізмы функцыянавання культуры, якія не будуць залежныя ад чыноўнікаў ды палітычных арыентаций. Гэта ўжо правверана ў свеце, напрыклад, у Нямеччыне. Там няма міністэрства культуры. Адпаведныя ведамствы ёсць у паасобных ландах (ваяводствах). Самае важнае — падаткавыя вылічэнні. Кожны з грамадзян у Нямеччыне мае права на тое, каб прызначыць адпаведную суму на акрэсленую мету: на культуру, спорт, ці, напрыклад, на сацыяльную апеку. Сістэма мадыфікавання культуры была б больш сэнсоўная, чым праз міністэрства, праз якое працуе прафсаюзных арганізацый. А, кажучы паўтарам, калі б увесці сістemu падатковых вылічэнняў, можна было б аддаць палац, у якім размяшчаецца ў Варшаве міністэрства культуры, яго ўласнікам.

Мацей Халадоўскі
Фота Міры Лукшы

Фільмавы вечар

На гэтым тыдзені прапаную два фільмы, якія павінны зацікавіць гледача. Проблемы сучаснага свету, між іншымі сітуацыя на Блізкім Усходзе, адносін паміж бацькамі і дзяцькамі заўсёды з'яўляюцца папулярнымі.

„Кандагар” — фільм Магсэна Макгамальбафа, пераносіць нас у вёску Ніатак пры афганскай мяжы, дзе іранскія ўлады і ААН заснавалі лагер для бежанцаў.

Маладая афганка Нафас (у гэтай ролі Нілофуар Пазіра), якая 15 гадоў таму разам з сям'ёй эмігрыравала ў Канаду, неспадзівала вяртаецца на радзіму. Прычынай вяртання з'яўляецца пісьмо, што яе сястра, якая жыве ў Кандагары, знаходзіцца ў глыбокай дэпрэсіі з прычынамі страты ног пасля ўваходу на міну. Каб скараціць пакуты, вырашае яна

закончыць жыццё самагубствам у час апошняга ў XX стагоддзі зацьмення Сонца. Нафас рашаеца ратаваць сястраў, а мае на гэта толькі двое сутак.

Сяstryная любоў стала для рэжысёра зручнай зачэпкай для паказання важнейшых праблемаў. Уводзіць ён гледача ў зусім іншы, незразумелы для еўрапейцаў свет. Паказвае штодзённае жыццё людзей, якія не мелі дачынення з цывілізацыяй: жанчыны далей закрываюць шчыльна свае твары, а недавучаныя лекары ставяць дыягназ будучы аздзеленымі ад паценткті палатнянай сцяной з 5-сантыметровай дзіркай, малых хлопщаў, якія грабяць пакінутых армійскіх трупаў.

У фільме здымаюцца сапраўдныя жыхары лагера, афганцы, якія не веда-

лі нават, што існуе кіно. Дзякуючы гэтаму гледачы маюць перад сабой сапраўдны вобраз жыцця, документальну драму з краіны, у якой 20 гадоў няспынна працягваеца вайна.

„Вялікая, малая Аня” (Very Anni-Mari), у рэжысуры Сары Шугарман — гэта цікава прадстаўленая гісторыя жыхаркі малой ватлійскай вёскі 30-гадовай Анны-Марыі, якая не ўмее вызваліцца з пад улады бацькі.

У 16-гадовым узросце дзяўчынка выиграла прэстыжны вакальны конкурс і атрымала замежную стыпендыю на далейшую навуку спявання. Хвароба і смерць маці, адзінай асобы, якая веврыла ў яе талент, адабрала гэты шанс. Мінула некалькі гадоў. Пад націскам бацькі дзяўчына перастае співаць і ў выніку траціць голас, паглыбліваецца хвароба парушэння каардынаваных рухаў, што вядзе да яшчэ большага адаслінення ў вясковым асяроддзі. Тракта-

ваная як малое дзішё, прымушана нават спаць у нагах бацькі, Анна-Марыя траціць веру ў лепшае жыццё. Інсульт і параліч бацькі — гэта амаль самы шчасліві дзень у яе жыцці. З гэтага моманту пачынаеца барацьба за сваё шчасце і права на нармальнае жыццё. Анне-Марыі памагаюць сябры, якія, як і яна, апнуліся па-за грамадствам: паралізаваная Бэтан, і двое геяў Нуб і Губ, але не прыходзіць гэта беспроблемна.

У галоўных ролях пабачым Рэйчэл Грыфт (Анна-Марыя), Джонатана Прайса (бацька), Джоану Пэйдж (Бэтан), Іана Груфуда (Губ) і Мэцью Райса (Нуб).

Варта паглядзець гэтыя фільмы, бо можа тады інакш глянем на наша жыццё, вырашым што змяніць, або падзякуем Богу за тое што ўжо маем, і дацэнім малая прыемнасці, якія нясе кожны дзень.

Паўліна Шафран

Грыбы

Гэты чалавек ніколі не думаў, што на свеце бываюць такія хамы.

Далёка за горадам ён купіў сабе кавалак зямлі. Участак быў пад самым лесам, а возера — ну, метраў у пяцідзесяці. Можна сказаць, што рай на зямлі.

На суседнім участку людзі ўжо будавалі дом. Чалавек у гміне даведаўся, хто яны. І, хаця высветлілася, што гэта знаёмая з даунік часоў, ён вырашыў адразу паставіць плот, адным словам, на ўсякі выпадак адгарадзіцца. Плот быў абы-які, можна сказаць, правізорка, але на брамцы вісей вялізны замок, які, відаць, меў пужаць няпрошаных гасцей, быццам пародзісты ратвейлер.

Чалавек праз год узяўся таксама за пабудову дома. Усё жыццё працаўваў ён у будаўніцтве, і ўсе справы, патрэбныя дзеля таго, каб паставіць хату, ён трymаў, як кажуць, у адным пальчыку. Ведаў таксама, як будаваць, каб было як сабе, але каб выдаць як мага менш граша.

Такім чынам, чалавек гэты кіраваў работай, а выконвалі яе то брат, то сват. А вазьмі ж ты ды наймі рабочых з фірмы — пусцяць цябе з торбамі... А так — няхай сабе і паволі, але будзе танна.

Чалавек ужо быў на пенсіі і меў даволі часу, каб прыезджаць з горада ды наглядаць за будовай. Калісці гэта выходзіла ў яго нават цалкам добра: будавалі блёкі, а пры нагодзе ён пабудаваў у горадзе трывілі: сабе, дачэ і сыну. Што ні гавары, умеў ён гэта рабіць. Такім чынам будаваліся калісі многія.

Ну, але цяпер, ужо на пенсіі, такіх цудоўных магчымасцей чалавек не меў. Але ад чаго ж сусед? Э-э-э там, відаць, мае. Нават не адгарадзіўся. Матэрыялы ляжаць праста на паліянцы, перад расчучымі сценамі яго хаты. Ну, бо той сусед у будаўніцтве не працаўваў ніколі. А нават наадварот — працаўваў галаўой, але не ў тым напрамку, што яго будучы сусед. Наіўны дурань, быццам бы толькі на свет нарадзіўся, а пры нагодзе дзяржаўных змен павертыў у святое права ўласнасці.

І так наверсе ляжала ўсё патрэбнае на будове: цемент у мяшках, жвір, дошкі — лепшыя і горшыя, цэгла. Стаяла такса-ма ўдзень і ўначы бетонамяшалка і ін-

шыя прылады, што прывезлі сюды рабочыя, якія будавалі дом.

Наш пенсіянер не быў бы сабою, каб спрытным вокаў не заўважыў усяго гэтага. Найперш ад суседа „пераехала” да яго, за агароджу, частка мяшкоў з цементам. Будаўнікі, вядома, данеслі гэта гаспадару, але той толькі махнуў рукою: кошт цементу не быў занадта высокі. Пасля пайшоў у рух жвір. Ат, гэта ж яшчэ танней, сказаў ён ізноў.

Справа ўскладнілася, калі за агароджу „паплылі” дошкі. Пенсіянер і яго памагатыя бралі ўсё гэта як сваё, нават не падзраочы, што робіць кепска, не па-божаму. Гэта канчатковая ўзвалала рабочых з суседняга участка і яны прыйшлі сварыцца да пенсіяnera-будаўніка. Не ўлазце не ў сваю справу, сказаў ім ён, мне сусед дазволіў узяць. Я яму звязну.

Сканфужаныя людзі нешта панаракалі, што без дошак няма як рабіць, і вярнуліся з нічым. Аднак жа адразу з сотовага телефона паванілі свайму заказчыку. Што рабіць без дошак?! Чаму ён іх пазычыў суседу, яны ж ім патрэбныя. Бедны чалавек, што працаўваў галавой, але не ў адпаведным напрамку, проста анямеў. Ніхто ў яго нічога не прасіў і не пазычыў. Першы раз ён пра гэта чуе.

Калі забралі роўненка складзеную цэглу, ужо ніхто не хадзіў нікуды сварыцца. Было нялоўка, знаёмая ж. Гаспадар папрасіў, каб тое, што засталося, рабочыя перанеслі ў падвал. Больш ніхто ў іх нічога не „пазычай”, бо ўжо, апрача бетонамяшалкі і не было чаго браць. Ага, яшчэ толькі спалілі на вогнішчы падрыхтаваныя для каміна дровы, быццам мала было навокал салідных хвойных гаін.

Паколькі будова ў пенсіяnera ішла марудна, бо яны не прыезджалі рабіць штодзен, іх участак з сосновамі і бярозамі даслоўна кішэў ад грыбоў. Ці рабочыя падумалі, што і яны не лыкам шытвы, ці праста не вытрымалі ад таго хараства, але выцягнулі некалькі цвікоў з плota і адхілілі пару жэрдак. Цяпер грыбы былі іхнія. Лазілі туды і бралі колькі хацелі, зрэшты, і так іх ніхто там не збіраў.

Не збіраў ніхто, але пільнае вока былога будаўніка адразу заўважыла змены ў ландшафце. У адну з нядзелей сутрэ ён суседа і кажа яму так: „Вы ж падумайце, лазяць і нашыя грыбы збираюць. Хамства ў нас не мае граніц!”

Сказаў, дальбог, быццам у лужыну гледзячы.

Ада Чачуга

Белгімазісты і іх выхавацелі Славамір Чыквін і Ян Місюк перад беластоцкай царквой.

Паломніцтва ў Супрасль і Беласток

Гімназісты з першых класаў Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнавіцы 25 сакавіка разам з настаўнікам Божага закону Маркам Якімюком і выхавацелямі Славамірам Чыквіным і Янам Місюком ездзілі ў Супрасльскі мужчынскі манастыр і Дайлідскі жаночы манастыр ды пабывалі ў беластоцкіх цэрквях.

У Супраслі ў царкве ап. Іаана Багаслова іерамана Амвросій адслужыў мальбен, а паслушнік Лукаш расказаў пра манастырскую жыццё, паказаў цэрквы і іншыя збудаванні ды пазнаёміў з гісторыяй манастыра. Пасля белгімазісты пабывалі каля рэчкі і катакумбаў, дзе пакояцца астанкі супраскіх манахай.

Калі мы стаялі ў царкве, адчуваўся духоўная атмасфера. На нас вялікае ўражанне зрабіла Супрасльская ікона Божай Маці і расказы пра чуды, якія здзейніліся пасля малітваў каля іконы, — расказвалі Малгажата Кулік і Магдаліна Андраюк, вучаніцы „а” класа.

Пазней вучні наведалі беластоцкія цэрквы. Гімназісты зацікаўліся храмам Агія-Софія, Свята-Духаўскай царквой і саборам св. Мікалая, дзе прыкладаліся да мошчаў св. мучаніка Гаўрыла. У беластоцкіх цэрквях вучні слухалі расказы свяшчэннікаў пра гісторыю храмаў і святыні ў іх. Гімназісты наведалі яшчэ друкарню „Ортдрук” і Жаночы манастыр у Дайлідах.

— Манафасе жыццё поўнае нягод, але ў манастырах адчуваецца вялікі духовы спакой. Манашки прысвяцілі сваё жыццё Богу і не глядзяць ужо на матэрыяльныя справы, — адзначыла Малгажата Кулік. — У манаstry можна прыязджаць на даўжэйшыя пабыўкі. Я жыла тыдзень у Жаночым манастыры ў Дайлідах, хадзіла на богослужэнні, памагала прыбіраць у царкве і рыхтаваць харчаванне. Хаця позна ішла спаць і рана ўставала, адчувала я сябе добра і адпачывала. Пасля вяртання дамоў я пачала інакш ставіцца да царкоўнага жыцця. Ведала, што ў жыцці трэба быць больш пакорлівай, а ў царкве стаяць больш спакойна, чым я рабіла раней. Стала я звяртаць большую ўвагу на малітвы, як на размову з Богам, на Якога трэба ўскладваць свае надзеі.

Белгімазісты пабывалі ў Мужчынскім манастыры ў Яблачыне і Жаночым манастыры на Грабарцы. У чэрвені гэтага года паедуць ва Уйковіцы.

— Варты арганізація паломніцтвы нават дзеля кароткай пабыўкі ў манастыры і нядоўгай размовы з манахам, бо рабіць гэта на вучнях вялікае ўражанне, якога нельга замяніць расказамі, — заяўві арганізатор паломніцтва Марк Якімюк. — Нават настаўнікі вяртаюцца з паломніцтваў узрушаныя пасля спатканняў з манахамі.

Аляксей МАРОЗ

На заслужаным адпачынку

З Мікалаем Марозам, 79-гадовым жыхарам Шастакова, што ў Чыжоўскай гміне, я пазнаёміўся ў Гайнавіцкім шпіталі. Пасля таго, як хвароба адпусціла, праводзілі мы вольны час на размовах. Успаміналі лепшыя гады і разважалі пра складанасці сучаснага жыцця на вёсцы.

— 32 гады быў я солтысам у вёсцы, — пачаў гаворку субясенік. — Быў ініцыятарам грамадскіх пачынаў, будаваў брукаванку з Шастакова ў Ноўваберазова. Дапамагаў дарожны майстар Чабай ды кіраўнік Аддзялення павятовай камунікацыі Уладзімір Антасюк. Два гады засядаў у Павятовай радзе. Шмат дыпломаў з таго часу захавалася, Бронзовым крыжам заслугі ўзнагародзілі.

— Якая ваша гаспадарка была?

— Заможна па тадыніх мерках жы-

лі. У бацькі было шаснаццаць гектараў поля. Пару добрых коней мелі, бяднейшым дапамагалі. Вулляў каля дваццаці мелі. З аднаго вулля выбіралі не менш дзесяці кілаграмаў мёду. Кароў гадаваў і супольна з братамі малако прадавалі Бельскаму малочнаму кааператыву (раней аднавяскойцы ў Гайнавіку на рынак малако насялі прадаваць). Як сяляне пабачылі, што ад продажу малака ў кааператыву ёсць нядрэнны прыбыток, дык самі пачалі тое рабіць. У вёсцы пабудавалі малачарнью.

— А як зараз у Шастакове жывеца?

— Памірае вёска. Жывёлагадоўляй менш людзей займаецца. Калі ў мінультым каля тысячы літраў малака прадавалі, дык зараз усяго больш за дваццаць бітонай здаюць. У шасцідзесятага гады вёска другое месца ў Бельскай малачарні заняла, за што прызначылі 6 тысяч

злотых узнагароды. Грошы гэтыя прызначылі на пабудову дарогі ў Новаберазова. У мяне яшчэ дзве кароўкі засталіся і тыя хачу прадаць, бо ў гаспадарцы не спраўляюся.

Гаспадарку на зяця перапісаў. Зараз ён на трыццаці гектарах гаспадарыць. Сеем тое, на што збыт ёсць: буракі, пшаніцу і кукурузу. Сёлета дзесяць гектараў буракамі засяяў. Бульбы адно сабе пятнаццаць сотак садзім. Аўса і жыта не сеем. Не аплачваецца.

— Сям'я ў вас вялікая?

— Адна дачка, замужнія, у Гайнавіцкай малачарні кіраўніком змены працуе. Двоє ўнукаў дачакаліся. Штудзіруюць зараз. Мы адно з жонкай у Шастакове жывем. Яна дзесяць курачак і пеўніка даглядае, а я кароўкі даю. Так і жыццё сцякае.

Мой суразмоўца запрашаў мяне да сябе ў госці. Спадзяюся, што будзе яшчэ нагода для чарговай сустэрэчы. Мо тады і больш аб Мікалаю Марозу напішу.

Уладзімір СІДАРУК

Дзе ж той дом?

Словы быццам вынятые з папулярнай шмат гадоў таму польскай песні. Прыйгадалася мне гэта песня нядайна, калі я ў красавіку гэтага года хадзіў па вуліцах Нараўкі і шукаў аднаго жыхара па яго адрасе. Думаў, што ведаю назыву вуліцы і нумар дому, то знайду дзе ён живе. Як жа я памыляўся!

У Нараўкы, а падобнае бывае і ў іншых вёсках, ёсць шмат дамоў... без нумараў. Так яно і па вуліцах Адама Міцкевіча і Гайнавіцкай. Найчасцей няма нумараў на будынках, дзе некалі былі ўстановы, крамы, рэстараны, камендатура паліцыі. Не ўсюды ёсць нумары на прыватных дамах. А калі ёсць, то не заўсёды выразныя, а часта заіржавелія, збліжкія або напісаныя малосенкімі ды дзівосні стылізаванымі лічбамі.

Як мае знайсці хворага ў доме лекар хуткай дапамогі? Тут жа разыходзіцца пра людское жыццё — лічыцца кожная хвіліна! Да гэтага нельга ставіцца абыякава. Купіце або самі выразна напішыце нумар свайго дома. Калі дзе знялі таблічку з назвай вуліцы, там жа неадкладна трэба зноў яе прыбыць. Апрача таго прыдаліся б яны не толькі на пачатку ды ў канцы вуліцы.

Уладзік Палецкі з акардэонам.

Ігнат Палецкі і яго вятратак.

Помнік па вёсцы Гарбары.

Трывожнае шчасце

Бадай на пачатку XIX ст. на адным з бугаркоў на правым беразе ракі Нарвы пасяліліся дзея сям'і. На дзень 22 студзеня 1857 г. у Гарбараах жыло 16 душ: па 8 жанчын і мужчын. У 1910 годзе ў Гарбараах было трох сялянскія двары, у якіх жыло 23 душы: 10 мужчын і 13 жанчын. Пасля першай сусветнай вайны лік насельніцтва пабольшаў і праведзены ў 1921 годзе першы ўсеагульны перапіс выявіў 60 жыхароў: 33 мужчын і 27 жанчын.

З 1918 па 1939 год важнейшых падзеяў вёсцы не было. На зыходзе другой сусветнай вайны, у другой палове ліпеня 1944 года, уцякаючыя нямецкія войскі ды атрады ўласаўцаў і ўкраінцаў забраўлі 11 коней, 7 штук быдла і 15 свіней.

Пасля другой сусветнай вайны ў Гарбараах праражвалі наступныя гаспадары: Прыважынскі Ян з жонкай Адэліяй ды сынамі Казікам, Янкам і Юркам; Прыважынскі Уладзіслаў з жонкай Магдзяй, сынамі Уладкам, Генкам і Эдкам, сынавымі Геняй, Зосіяй і Ірэнай ды семярымі ўнукамі; Прыважынскі Юзаф і Паск-

робка Юлек з жонкай Аннай; Палецкі Васіль з сынам Уладзіславам і сыновай Марыяй ды іх дзецьмі Янкам, Аняй і Міркам; Палецкі Ігнат з жонкай Антанінай, сынамі Уладзіславам і Аляксандрам, сынавымі Надзяй і Уладзіславай ды ўнукамі Ірэнай і Пятром; Палецкі Іванка; Бойка Юзаф, Малашэўская Марыя, Малашэўская Станіслава і Ян ды іхнія дзеці Янак, Галіна і Геня; Бойка Уладзіслаў з Аннай і дачкою Ядвігай; Бойка Галена; Бойка Ян з Марыяй і дзецьмі Янам, Рэгінай і Геняй; Бойка Уладзіслаў з Ядвігай і дзецьмі Эдкам, Данкай і Гражынай; Бойка Стэфан з Марыяй і іхнія дачкай Леакадзяй.

Жыхары вёсکі жылі з гаспадарарак — трымалі яны па некалькі кароў, авечак і іншай жывёлы; некаторыя мелі па двое коней. Вёска налічвала дзесяць двароў. Жылі тут праваслаўныя і каталіцкія сем'і; прыход праваслаўных быў у Юшкавым Грудзе, а каталіцкая парафія ў Ялоўцы. Міжканфесійных рознагалоссіяў не было, толькі чамусыці нека-

торыя католікі гаварылі ідуць, робяць, скачуць, гоняць і г.д., а праваслаўныя — ідуть, робяты, скачут, гоняют...

Да жыхароў суседніх вёсак Рыбакоў, Рудні і Боўтрыкай жыхары Гарбароў адносіліся вельмі ўспісно, адны другім дапамагалі ў палявых работах, у сенакосах і, восенню, у абмaloце малацилкай. Каля малацильшчыкі канчалі парадакаваць зерне і салому пасля абмалоту, тады гаспадар запрашаў іх усіх у хату на пачастунак. Кожная гаспадарыня, рыхтуючы такі абед старалася, каб ейны быў смачнейшы, чым у іншых. Гаспадар на гэтую нагоду гатавіў раней смакавітую гарэлку „самжане”. Край яе на стале зімала месца тушаная бараніна з капустай, курачіна, рыба з Нарвы ды паучы хлеб, спечаны ў рускай печы на лісцях асеру, капусты або іншых. Прыстале гаспадары гаварылі пра сваё цяжкае жыццё на вёсцы, цешыліся поўнымі скрынямі засыпанымі зборжкам; было што есці і было што прадаць — галадоўкі не было.

Вёска разбудоўвалася, ставіліся новыя клуні, хлявы і іншыя будынкі. У Гарбараах была кузня, кавалём — майстрам на ўсе рукі — быў Палецкі Васіль. Ён быў самавукам, але ўмёў зра-

біць ўсё: плуг, сані, воз, сякеры, серп, матычку. Займаўся ён таксама рамонтам „новай” тэхнікі: барон, пружыновак, сеялак, касілак і іншых сельскагаспадарчых прыладаў. Ён прыдумаў і сам зрабіў такарны станок, на якім абточваў жалеза; заводзіўся ён уручную, з дапамогай вялікага кола. Зямлі ён меў мала — г.зв. салдацкі надзел, таму ён абраўся ў крыху зямлі ў іншых гаспадароў.

Васіль Палецкі атрымліваў многа заказаў на свае паслугі. Ён ніколі не называў цаны — хто колькі дасць, таму да яго людзі вельмі хіліліся, дапамагалі яму пры ўборцы жыта, сена, бульбы ды пры іншых палявых працах.

Васіль Палецкі разам з ягоным родным братам Ігнатам у 1934 годзе пабудавалі млын, які малоў муку жыхарам Боўтрык, Рудні, Гарбароў, Буд, Бахуру і іншых вёсак. Сын Васіля, Валодзя, славіўся майстром па рамонце гадзіннікаў; ён быў самавукам, аднак кожны гадзіннік — ці малы ён быў, ці вялікі — ладзіў і запускаў у ход. Валодзя быў таксама вядомым музыкам-акардэаністам — часта іграў на забавах, вяселлях і іншых урачыстасцях; яго людзі вельмі паважалі.

Палецкі Ігнат таксама быў майстрам на ўсе рукі, будаваў ён дамы. Разам з сынам Сашкам пабудаваў каля сваёй хаты вятратак, з дапамогай якога можна было намаляць муку, нарэзаны сечкі, або напілаваць дошак. Аднак нядоўга давялося яму цешыща сваёй прыладай: у сувязі з пабудовай Семяноўскага вадасховіща прыйшлося ўсё прадаць дзяржаве і ажывацца ў іншых мясцовасцях. Ігнат моцна перажываваў расстанне са сваім ветраком і новай хатай; робячы побач іх апошні здымак, сипаліся яму слёзы як гарох...

У 1972-1982 гг. жыхары Гарбароў пакінулі сваю вёску назаду. Вёску залилі водой, астаўся па ёй толькі помнік на ўзгорку, які нейкі разумны чалавек абраў парадкаў. Толькі гэты сімвал нагадвае аб тым, што там калісьці была вёска, жылі людзі...

Віктар БУРА

Да 120-годдзя нараджэння Янкі Купалы

„Песняй толькі на свеце жыву я”

барту, можам больш-менш правільна вызначыць, як усё пачалося.

„Первое стихотворение написал я в Селище (1895-1904), посвященное сестре в день её именин”.

„В каком году начал? Должно быть в 1903 или 1904. Писал сначала по-польски”.

Некалькі вершаў, напісаных па-польску, было надрукавана ў часопісе „Ziarno”.

„Первое стихотворение на белорусском языке я написал, если можно так выразиться, случайно. Ехал я в Минск. Передо мною ехали известные мне барышни высшего от моего класса. Вдруг они выпали из повозки довольно в пикантных позах. Вот этот эпизод и толкнул меня написать юмористическое стихотворение”.

Пасля знаёства з Багушэвічавай „Дудкай беларускай” і творамі Дуніна-Марцінкевіча Янка Купала піша толькі па-беларуску.

„Давалось мне мое писание очень легко, редко когда приходилось что-нибудь исправлять или изменять”.

Пачаткам літаратурнай дзейнасці Купалы лічыцца 15 мая 1905 года, калі ў мінскай газете „Северно-западны

край” быў апублікаваны верш „Мужык”, падпісаны псеўданімам Янка Купала.

„.... когда появилось в 1905 году в печати мое стихотворение „Мужик”, я уже сознательно знал, что и как мне писать”.

Да 1915 года пісаў вельмі многа, за адзін дзень мог напісаць 200-300 радкоў вершаў, амаль ніколі не выпраўляючы напісанага.

Калі нават улічыць вялікую колькасць бяспледна прapaўшых рукапісаў, спадчына Купалы да 1915 года налічвае 13 паэм (усіх 18), 3 п'есы (усіх 4), 3 зборнікі вершаў (усіх 8).

Самым „ураджайнім” быў 1913 год: паэмы „Бандароўна”, „Магіла льва”, „Яна і я”, „На папасе”, зборнік вершаў „Шляхам жыцця”, камедыя „Прымакі” і драма „Раскіданае гняздо”.

На пытанне, чаму за 25 год (1916-1941) самы лепшы паэт Беларусі ўсіх часоў напісаў параднальна малу, адказ знаходзім у перафразіраваным самім Купалам вершы:

Суждены нам благие порывы,
Да свершить ничего не дают.

Жывучы ў Пецярбургу і Вільні, Купала шмат чытае, знаёміца з творчай інтэлігенцыяй і не апошнюю ролю ў сваёй творчасці адводзіць перакладам з украінскай, рускай і польскай моў. (Першыя пераклады з Т. Шаўчэнкі зрабіў яшчэ ў 1905 г.). На працягу ўсяго жыцця звязаецца да творчасці ўкраінскага паэта.

Пераклаў яго зборнік „Кабзар”. Зрабіў

два пераклады „Слова аб палку Ігаравым” — празаічны і вершаваны.

З польскай — сцэнічную аповесць „Эрос і Псіха” Е. Жулаўскага, а таксама лібрэта оперы „Галька” У. Вольскага. Да 85-годдзя з дня смерці А. Міцкевіча перапрацоўвае пераклады „Удагонку”, „Тры Будрысы”, „Пані Твардоўская”, з „Конрада Валенроды”, зробленыя ў пачатку творчай дзейнасці.

Па сведчанню Уладзіславы Францаўны (жонкі), пераклаў крымскія санеты А. Міцкевіча: „Колькі і якія перакладаў ён, не памятаю, але перакладаў ён мно-га, працу працягваў вясной 1941 г. Пераклады санетаў нідзе не друкаваліся, яны загінулі ў Мінску ў пачатку вайны”.

Пяру Купалы належыць і пераклад „Інтэрнацыянала” Э. Пацье, і ўступу да „Меднага конніка” А. С. Пушкіна.

Асобнае месца ў творчай спадчыне песьнія займае публіцыстыка. Асобная та-му, што не заўсёды ў сваіх выказваннях Купала быў шчыры і адкрыты. Але гэта яго боль, які пастаянна вярэдзіў душу.

І засумуецца патомак,
Калі дазнаецца аб нас,
Што нейкі з нас хоць быў не зломак,
А плечы гнуў у крук не раз;

Не ўшоў з адкрытымі вачыма
У свет і сцежкі не прастваў,
А ўсёй магчымасці магчымай
Таптаў сляды, сябе таптаў.

„І прыйдзе”, 1926 г.
Тамара ЛАЎРЭНЧУК (Высокое)

Купала творчасць — гэта магутная маральная сіла, што ўзгадавала ў народзе высокія духоўныя якасці, будзіла і развівала ў ім свядомасць ягонае нацыянальнае геднасці.

Ст. СТАНКЕВІЧ

У лістах Янкі Купалы, адрасаваных яго біографу Льву Максімавічу Кляйн-

Хлопцы лічаць бландзінкі прыгажэйшымі

Я мела нядайна дзіўны сон. Вось у ім мая мама, якая наогул адрайвае мне зрэзваць мае даволі доўгія валасы, сказала мне, што я павінна пайсці ў цырульню, пакараціць іх, а можа нават і пафарбаваць. А ўжо ў рэальным свеце, калі я толькі адкрыла очы, адразу падумала, што можа сапраўды трэба мне змяніць прычоску... Толькі на якую?

Ведаю, што калі ў мяне ўзнікаюць нейкія „сур’ёзныя праблемы”, заўсёды могу разлічваць на маіх сяброў з класа. І цяпер я іх спытала якія валасы яны любяць у дзяўчат.

Агульнае перакананне такое, што мужчыны любяць бландзінак. Аднак неправераным меркаванням я не веру! Я спраўдзіла. І што? Аказваецца, што тое перакананне праўдзівае — больш чым палова аптычных хлопцаў сапраўды аддавала перавагу светлым валасам! Самае дзіўнае, што дзяўчатам больш падабаецца цёмны колер і гэта стварае канфлікт: дзяўчаты хочуць месь касу пад колер крумкачовага крыла, а хлопцы тым часам... вядома!

На шчасце ў адным абодва полы амаль стопрацэнтна згодныя — найлепшы колер гэта такі, які ўжо маем і не варта яго мяніць. Гэта можа і на шчасце для агулу, але, на жаль, для мяне не: я заўсёды хацела месь карычневыя валасы... што ж, калі натура абдарыла мяне крыху іншымі, пад колер сена...

Але калі не колер, дык што мне змяніць? Можа форму? Эх, не варта і праўбаваць! Мае валасы нават пад пагрозай,

што месяц не буду іх мыць і часаць, не хочуць на сабе вытварыць „залётных хваліяў” або прынамсі „непакорных кудзеркаў” (як гэта называюць у шматклерных часопісах для жанчын). Аднак усе дзяўчаты, якія не жывуць у згодзе са сваімі зласлівымі, ідеальна простымі валасамі, могуць дыхаць спакойна. Аказваецца, што нашым хлопцам не надта падабаюцца гэтыя „залётныя хвалі”. Зрэшты, яны не любяць празмернасці і ў прычосцы. Думаю, што сёлета модныя павінны быць валасы зачесаныя „мінімалістычна” — найлепш, калі яны будуць зачесаныя ў „хвосцік” або праства прыгожа развеяныя...

Гэта ж мая прычоска — простая, доўгія, светлыя валасы, „хвосцік” — можна сказаць, ідеал! Чаго мне тады не хапае? Вось з маёй міні-анкеты вынікае, што я не столькі павінна нешта дабавіць, але лепш чагосяці пазбавіцца — амаль 90% так хлопцаў, якія дзяўчат, адмоўна ацэнівае грыўку — мабыць, гэта надта „дзіцячае” для сур’ёзных ліцэистак?! Так ці інакш, сваю грыўку астайллю ў спакой — буду можа і брыдчайшая, але прынамсі больш арыгінальная.

І яшчэ адно. Калі я пытала ў калег, некаторыя з іх дапасоўвалі адказы да валасоў сваіх дзяўчат, напрыклад, „які колер?” — „чырвоны...”. І далей ужо не варта было і пытаць, бо ў іх думках не было месца на ніякія пытанні, усё ж толькі Ірмінка і Ірмінка...

Я хацела б калісьці быць такой Ірмінкай... Яўдося

Беліцісткі з настаўніцай фізкультуры Ілантай Семянюк (трэцяя злева).

Найлепш у гісторыі школы

У Беластоку ў эстафетным бегу 10 x 1 000 метраў ліцэісткі з Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайцы занялі чацвёртае месца, а ліцэісты — шостае. Гэтыя вынікі з'яўляюцца самымі лепшымі ў гісторыі школы ў гэтым відзе спорту.

Хлопцы маглі б заняць лепшае месца, але запозна пачалі трэніравацца. Троє змаліліся з каstryчніка мінулага года, а апошняя пачалі трэніравацца месяц да спаборніцтваў, — сказала Іланта Семянюк, настаўнік фізкультуры Гайнайскага белліцэя. — Аднак я рада рэзультатамі, бо яны самыя лепшыя ў гісторыі школы.

З ліку дзяўчат найлепшіх беглі Кацярына Кучко, Іаанна Касачук і Ілона Харкевіч, а сярод хлопцаў — Дарьюш Ялоза і Андрэй Маркевіч. Раней самым лепшым рэзультатам у Гайнайскім белліцэі ў эстафэце 10 x 1 000 метраў было пятае месца сярод дзяўчат і сёмае месца сярод хлопцаў. У спаборніцтвах прымалі 21 дзяўчачая каманда і 27 каманд хлопцаў.

Каманду дзяўчат састаўлялі Кацярына Кучко, Іаанна Касачук, Ілона Харкевіч, Малгажата Карпюк, Магдаліна Вашчук, Анна Маркевіч, Івона Гансяроўская, Наталля Шварц, Юстина Янчук і Барбара Казіміярук, а каманду хлопцаў — Дарьюш Ялоза, Андрэй Маркевіч, Каараль Анджэюк, Пётр Шклярук, Войцех Грош, Адам Шпарло, Міхал Кананюк, Пётр Сянкевіч, Міхал Скепка, Міхал Андрасюк, Лукаш Чурак.

Аляксей МАРОЗ

Папраўка

Рэдка здараецца, што ў адным артыкуліку (маю на ўвазе сапраўды невялікі тэкст) знаходжу так многа памылак! Ідзе мне пра тэкст „Музычныя плёткі” Іаанны Якубовіч („Ніва” № 17 ад 28 красавіка 2002, с. 8). Заўважаныя памылкі: замест „Народная Рэспубліка Мроя” павінна быць „Незалежная Рэспубліка Мроя”. „Halsta la filsta” гэта „Hasta la fiesta”, а „Нараскія” — „Гарацкія”. Прапаную дакладней карэктаваць тэксты.

Тамаш Суліма

**PROFESJONALNE USŁUGI
VIDEOFILMOWANIA
I FOTOGRAFII**

(085) 732 15 93

0601 42 63 98

Чаму няўдалая тэлефонная кніжка?

У № 15 „Нівы” Мікалай Лук’янюк скардзіцца на Тэлекамунікацыю польскую С.А., што выдала „няўдалую тэлефонную кніжку”, у якой ля прозвішча жыхара вёскі няма нумара яго дома. Аўтар допісу мае рачыню, што гэта вельмі нявыгадна для абантента, які шукае нумар тэлефона, аднак гэта не віна Тэлекамунікацыі польской, а нашых паслоў парламента, якія ўстанавілі закон

аб ахове персанальных даных. Калі б Тэлекамунікацыя польская змясціла ў кніжцы поўны адрес Мікалая Лук’янюка — падала нумар яго дома ці кватэры, то ён мог бы падаць Тэлекамунікацыю ў суд і яе б пакаралі. Таму Тэлекамунікацыя польская не магла ў кніжцы падаць нумароў дамоў абантентаў і трэба ведаць на каго скардзіцца.

Дзмітры Шатыловіч

Вер — не вер

Даражэнькі спадар Астрон! Я зноў хачу Вам апісаць два мае сны, калі можна...

Першы сон мяне зацикавіў, бо ў ім мая мама, якая любіць „дзявочыя” прычоскі, сказала мне, што я павінна абразаць свае доўгія валасы, бо яны быццам былі ўжо брыдкія. Я спраўдзіла — яны сапраўды не выглядалі добра. Я ведала, што трэба іх будзе падрэзаць, але баялася гэтага. Нічога мне не хацела змяніць.

Можа дні праз два мне сніліся, што ў маёй бабулі на вёсцы, сяджу на вуліцы і слухаю Радыё „Рацыя”. А ў раздзе Міхась Андрасюк кажа, што ёсць

конкурс — хто дазвоніцца, выйграе білет ПКС — якраз з вёскі маёй бабулі ў мой горад. Я падумала, што мушу яго выйграць, бо хацела нешта сказаць, усё мне перашкаджалі: брат хацеў вырвашь у мене з рук тэлефонную трубку, а калі я яго ўжо прагнала, пачалі па вуліцы ездзіць трактары — адзін за другім — і нічога я не пачула! Мне захацелася плакаць...

Ці гэтыя сны абазначаюць, што я павінна нешта змяніць у сваім жыцці? Бо і зрэзванне валасоў і білет у май паняцці асачыюеца са зменамі... Ці сапраўды?

PS. Сённяшнія „графічнае афармленне” майго ліста паказвае крызісную ситуацыю, якая была ў нашай хаце пасля наведання бабулі. Аказваецца, што на-

шы пральная машина мае пачуццё гумару, ды нават цалкам арыгінальнае... Прынамсі ўсе падлогі мы памылі...

Цёплае і мокрае прывітанне.

Ваша Софія (зосія)

PS. Як я магла забыць! Дзякую за апошні адказ і, ведаце, мне здаецца (хача цяжка паверыць!), што мой сон сапраўды ажыццяўляецца — вось жа (я пра гэта ўжо пісала ў эмэйлі спадару Віталю...). Я нешта „сказала” на старонках „Нівы”, а дзвюм сяброўкам гэта не спадабалася і адна пачала мяне „абгаворваць”! І як тут не верыць снам?

Усяго добра!

ЗОСІЯ

PS. А кантрольная па гісторыі напісана на 4 з плюсам. Гэта вельмі добра, калі ўзяць пад увагу, што я ведала толькі дзве тэмы!

3.

Зосія! Прабач, не могу цябе пачэшыць. Твой першы сон, пра валасы, сведчыць нядобра. Валасы густыя і прыгожы ў сябе ці ў другога бачыць у сне — багашце і сіла. Калі валасы слабыя і брыдкія, а асабліва, калі яны выпадаюць — сон прадвяшчае хваробу ці беднасць. У тваім сне ўсё ж няма надта катэгарычных сцвярджэнняў. Можа крыху прыхварэеш.

Што датычыць другога сну, дык і ён гаворыць за тое, што нешта ў цябе не выйдзе з-за непрадбачаных перашкод. Ты пытаешся пра змены, ці яны будуть. Мне здаецца, што якраз яны ў цябе не выйдуць. Але супакойся: няма таго кепскага, што не выйшла б на лепшае.

Твой АСТРОН

Нука

Фота Славаміра КУЛІКА

Зусюль паранойя

Здаецца, і мяне стала ахопліваць паранойя? Усё мучыць мяне ўражанне, што нахлынае зусюль ідыйтызм. І то найчасцей прапануюць яго ці нават і ствараюць сродкі масавага камунікавання.

Эканамічны інфартар радыёвяшчальны „тройкі” падаў, што ў Польшчы пачалі больш купляць. Каментар: „Большыя закупкі, бо выйшла сонейка, паявілася больш аптымізму”. Вось

дык мне эканамічна-гаспадарчы паказчик! Можа, і я выстаўлю свой кашалёк на сонейка. Прыврэе, купюры мне размножацца.

З іншай бочкі. Лакальны друк данёс, што беластоцкі радны ад правага боку Рышард Важэха змагаецца за гроши на адкрыццё каталіцкага стадыёна. Надзагаловак у адным з часопісаў: „Узникне сучасны каталіцкі стадыён”. Уяўляю сабе: каталіцкія бегі нацыянькі з пераш-

Яйчарскі настрой

У апошні час усё пра яйкі гісторыі. І смешныя, і жахлівія. Частуюцца сырым яечкам, і хто праста есць, дык можа памерці ад салманэлі, а хто закусвае

такім жа — ніякі чорт яго не возьме. Фарбуеш — мастацтвам займаешся, развіваеш у сабе эстэтычныя пачуцці. Пабіца можна яйка аб яйка — лічы, што традыцыю працягаеш. Значыць, усё і для душы, і для цела. І не трэба задумвацца, што было першае — яйка ці курка. Хто зашмат думае, таму галава баліць.

Праўда, вельмі ж я задумаўся, а гэта заўважыў мой малады сябранко МакХолад, над тым, як то рэклама і часмяньюць людзей і іх месца, куды яны ўмісціліся. Вось, напрыклад, пасля таго, калі на апошніяй старонцы паявілася рэклама цудаў-тавараў славутага „Ашона”, вядомага сярод маладзі як „Ашалом” (ягоны знак — птушачка, не якаясь там курыца, але стылізаваны птах еўрапейскі), дык мне, старому, прыйшлося пісаць у стол! Не, не прыйшлося, заняўся чымсці іншым. Узяўся за тое, чым займаецца звычайна мая Агата. Рашыў пераглянуць свой гардэроб. Пайсці за модай. Ператрэсці стар'ё. Што выкінуць, што кінуць у славутыя скрынкі на адзенне для бедных (а што, бедныя маюць быць не модныя?!), з чаго зрабіць анучы (надаюцца на анучы для мышца падлогі асабліва байкаўская кашулі, мае ўлюбёныя). Узяўся я шчыра за парадкаванне майго адзення, і ўсхваляваўся.

А як жа не хвалявацца? Як можна выкінуць зусім цэлья рэчы, з якімі ў тваёй памяці спалучаюцца найсалодкія хвіліны? Нават найменшы гальштук, перацerty, паплямлены віном... З кім я піў тое віно пайстагодзя таму, як не з маёй кахранай... У гасподзе „Людовая”. Прыйнадзіўся ў кахранні, мая дарагая ад смеху аж пырснула. Бы гэта жарты нейкія быті, ці што! А я так шчыра! Бачыце, не жарты — прывязаліся мы адно да аднаго бы не краваткай гэтай, а карабельным нейкім канатам! А пінжак, зялёны, як на смех. У такім я ж нікуды цяпер не выйду. Хіба што толькі ў дзень вясны, калі на вуліцы напаткаць можаш пераап-

ранутых студэнтаў тэатральнай акадэміі, і не толькі. Гэта з таго часу, калі я свой чуб мазаў брыльянцінам...

Пашнырыў я ў шафе, павыцягваў ледзь не ўсе свае глыбока схаваныя цуды, скінуў іх на дужманую кучку. І за сумаваў. Ну, бо як жа гэта ўсё павыкідаеш?

От, спрабую, ці ўшто ўлезу яшчэ. Нагляну на голае цела блакітны швэр-рык-гольф, уцісніўся ў чорныя штаны-трубачкі. Накіну на хрыбет славуты зялёны пінжак. Чубам махнуў — ёлкі-палкі!! — хлопец я хоць куды...

Тут раптам зазвінёў тэлефон. Тарбаніў Мікола К. Знаўку мае палітычную справу, да мяне якраз. І то перад святам? На Вялікадні маглі б спаткацца, якім стрэльнуща, пра палітыку пагаманіць...

І папёр я да Міколы К. Папалітыкаўца нам не прыйшлося, хоць, горача пачаўши, разышліся мы не на жарты. Проста, вярнулася Галачка і пагнала нас на вуліцу. За парадкі ўзялася.

Павалаклія мы ў Беласток.

— Мікола, глянь, — кажу, — не так кепска яшчэ з намі. Дзеўкі за намі яшчэ аглядаюцца!

— Дзедка, прадай мне гэтую яйчарскую марынarkу, — тузануў мяне за рукаў маладзён з рудой чупрынай.

— Прадай, прадай яму, бо сам з цябе сілай здзярэ твой нямодны пінжак! — спалохаўся Мікола. — Трухае за намі ўжо з паўкіламетра!

Вандал АРЛЯНСКІ

кажуць палякі, прычым тут пернік з ветраком? Царква ж на аўтакефаліі стаіць. І яшчэ, пры нагодзе матыву спартыўнага. Рэгіянальнае тэлебачанне інфармавала, што ў Вялікапольшчы сарганізавалі элімінацыі па веласіпедных гонках маладых земляробаў у Брушель. Папедалюць яны туды, здаецца, выключна ў абароне айчынай капусты-брушелькі.

А ў Слуцку хочуць узвесці помнік паштовай адкрытыцы.

— Так далей, і гэтаму падобнае. Доктара!

МакХолад

Двухлітарная крыжаванка „Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

1		2	4	3		4	
2		5	6				5
7	8			9			
10				8	7	1	
11		9			12	13	
				14	6	15	3
16		10		17		11	

Гарызантальна: 1. Васіл, балгарскі змагар за незалежнасць (1837-73), 3. шырокая лаўка для сядзення або спання, 5. прылада для капання, 7. сябровы караля і валета, 9. мацярык між Еўропай і Амерыкай, 10. пакістанскі град на ніжнім Індзе, 11. паўднёваамерыканскі батрак, 12. бразільскі штат у падножках Андаў, 14. славянскі плямёны, якія калісь жылі між Карпатамі і Балтыкай, 16. Зэнан, польскі камуністычны дзеяч (1908-89), 17. дзіцячыя лісы.

Вертыкальна: 1. пустазелле, якое ў час бяды ўжывалася ў ежу, 2. грыжа, 3. бацька, 4. малакроўе, 6. прыбаўка скорасці за адзінку часу, 8. буйны матыль з жоўтымі крыламі ў чорныя кра-

пінкі, 9. задняя частка туши, 11. афінскі правадыр (490-429 да н.э.), 13. дзіцячыя рысі, 14. верхнія пакрыццё пасудзіны, 15. сталіца Усходняга Тымора. (Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаўць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграныя кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 12 нумара

Гарызантальна: апек, Іллеш, ухажор, акоп, анонс, акацыя, Авесалом, зерне, алізарын, цагельня, Нукус, анісаўка, Абавян, акцыя, бэта, аханне, Арбат, Руан.

Вертыкальна: тленне, Сернан, Пакістан, купал, мадам, побыт, светлыня, коўзанка, зяць, рагу, крок, знос, лявачтва, уакары, ужытак, Абіхт, аванс, Інбер.

Рашэнне: Няверных жонак не бывае, а калі ёсць, то гэта знак, што хтось не так сябе трymae, цi ажанiўся абы-як.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Ка-зіміру Радошку са Свебадзіцай і Надзеі Сцяпанавай з Віцебска.

— Ад чаго табе было б лягчэй адрасчыся: ад віна ці ад кабет?

— Гэта залежыць ад гадоў.

* * *

— Татка, хто гэта халасцяк?

— Гэта вельмі шчаслівы чалавек. Толькі не гавары пра гэта маме!

* * *

Жыццё мужчын было б цудоўнае як у раю, калі б маглі яны пападаць у адмыслкі жанчын, не пападаючы ў іх рукі.

* * *

Прыгажуня пытаем свайго салдата:

— Ці будзеш мяне каҳаць да канца?

— Гэта немагчыма. У мяне пабыўка да адзінаццатай вечара.

* * *

— Ці ты да мяне сапраўды з нікім не хадзіла?

— Не; усе яны мелі самаходы.

* * *

Жонка выязджае ў санаторыю. Муж разам з сынком праводзяць яе на вакзал.

— Дбай, дарагая, пра сябе, — заклапочана раіць муж.

— І вяртайся хуценька да нас, — да-

дае сынок.

— Ціха будзь, засранцу, — ускіпае бацька.

* * *

— Як пазнаць шчырага меламана?

— Калі маладая сапраністка співае пад душам, шчыры меламан прыкладае да дзіркі ад ключа вуха, а не вока.

* * *

Адвакат раіць:

— Найлепшае, што вы можаце зрабіць у гэтых абставінах, гэта вярнуцца да жонкі.

— У такім выпадку скажыце мне, што будзе найгоршое.

* * *

— Чаму са сваёю жонкай ходзіце ў начныя клубы?

— Бо пакуль яна выбярэцца, усе іншыя ўжо пазакрываюць.

* * *

У аптэцы:

— Тыдзень назад купіў я ў вас пластиры ад рэўматызму...

— Памятаю. Ці хochaце яшчэ нешта?

— Нейкі лек, каб пазбыцца таго пла-

стры.

ISSN 0546-1960